Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

(«СВЕТ»)

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 105 (4546). | Е Р А, 2 сентябрь, 1971 шу. | Мах 2 кап. | *Газет арадувл 1923 шера денз*

IАННА КИЙЧЪЕ КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕШ

Доккхийн бехктокхамеи декхараш да культпросветучреждененшта хьалхашка латтараш. Шера ханашка хьежжа хувцалу уж массаза а. ХIанз хьатIаккхьачай гуйре, дукха ха йисаяц кхашкара балхаш чакхдала. ХIаьта Iа а гаьна дац. Долче, кердача хьалашка болх бе кийчъе еза республика культура учреждененш, чIоагIIа теркам тIабахийта беза Iан хьалашка болх бара мел эшар царна вIаштIехьдаккхара. Из кхета а деш дуккхача районашка хьогге а оарцагIбаьннаб хIара клуб, культура ЦIа, библиотека ремонт яь тоаяра, эшшача боараме доагар Iалашдара, кхы эшараш дара. Из бехктокхаме гIулакх дика дIадоладаьд Сунженски района Ассински культура ЦIен коллективо. Укхаза къахьегамхоша дакъа лоац цу гIулакха юкъе. Из да баха нах шоай культура ЦIенна раьза хилар бахьан долаш. Культура ЦIагIа болх беш я художественни самодеятельноста тайп-тайпара кружокаш. Балха юкъе керда формаши методаши кхухь. Къаьстта дукхаезаеннай наха хан-ханнахьа чакхйоаха тематически сайренаш: «КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъе», «Ленински трибуна», кхыяраш.

Цу коллективе традици а хина дIаэттад саг йоалаяра-яхара торжественни регистраци елга, Совески Эскаре гIулакх де болхараш накъабоахилга, цIабаьккараш хоза тIаэцилга, духхьашха паспорташ эцарашта торжественно уж дIателга. Районе цхьаккха а боахам бац цу культура ЦIен агитбригада ца хулаш. Цу бригада массаза а сакъердаме концерт лу, чулоацам кIоарга бола беседа ю, лекци еш, кхыдараш ду. Цудухьа да баха нах шоай культура ЦIа Iанна кийчдара гIулакха юстара ца латтилга. ХIаьта дукха хIама ца эшшаш даь а даьннад укхаза Iан кийчо яра мел эшар.

Дика вIаштIехьдаьккхал Iан кийчо яра балхаш Грозненски, Шелковской районий дукхагIа йолча культура учреждененшка. Цар керттера теркам тIабахийтаб Iай а болх булургболаш помещенеш тоаяра, хIанззе а белгалду Iан замалахь шоай бе безача балха керттера лостамаш. Иштта, хьалха латтача коллективай балха опытах пайда а эцаш, цар лерхI тематически сайренаш дукхагIа вIашагIъехка, художественни самодеятельноста талант йола кагирхой дукхагIа юкъеоза, цун болх тоабе.

Iан кийчо яра болх дика вIаштIехьбаьккха коллективаш кхы а дукха я республике. Цу балха боккха пайда боал колхозаша, совхозаша деча новкъосталах. Боахамаша шоай чотах ремонт ю культура учреждененшта, доагор Iалашдара транспорт лу, кхыдола эша гIо ду. Цхьабакъда республике дукхача культура учреждененшка эсала лел Iан кийчо яра балхаш. Цхьаццайолча юрташка хIанз а ремонт е йолаьяц культура учреждененшта, Iалашдаьдац доагор. Цул совгIа дукха я аварийни хьала тIа хиларах болх вIалла а бе йиш йоаца культура учреждененш.

Укх шера 27 июле Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето соцам тIайийцар Iан хьалашка болх бара республика культура учреждененш кийчъярах. Iан кийчо яра балхаш во лелача Ачхой-Мартана, Советски, Надтеречни, Наурски райисполкомий председателаш декхарийла бора цу тIа культура учреждененш Iанна кийчъяра оарцагIбовла, цу гIулакха эшаш дола новкъостал боахамий кулгалхошкара хьадеха. Культуран коммунальни боахамеи Министерстваш декхарийла яьй цу тIа культпросветучреждененшта капитальни ремонт яра эшшаш дола гIо де, хIаьта юртбоахама министерство — укх шера хьалъяь яха езаш йола объекташ цхьоалагIа октябрь тIаккхоачаш эксплуатаце дIаяла.

Цхьабакъда дукхача боахамий кулгалхоша хIанз а тесса леладу культура учреждененшта эша новкъостал дара гIулакх. Масала, Ачхой-Мартана, Советски, Наьсарен, Ведана, кхыча районашка эйтта хьалаш геттара во да. Ачхой-Мартана района ВаларгтIе, Орехово, Ачхой-Мартане йиъ объект я аварийни хьала тIа. Ведана районе бархI библиотека дIакъайлай уж чуйола помещенеш аварийни хьала тIа хиларах. ДIахо йодача хана ла йиш йолаш дац уж цIенхаштта дола кхоачамбоацараш. ХIана аьлча болх дика вIаштIехьбаьккхача культура очагах наьха коммунистически кхетам совбаккхара боала пайда вайна гуш ба хьалха латта опыт йолча культура учрежденей хьоккхамах.

Ма аллара, дукха ха йисаяц Iа тIаккхача. Цудухьа культура учрежденей кулгалхой, районнии моттигерен советаш, боахамий хьалхле лелаераш, комсомольски организацеш декхарийла я культпросветучреждененш Iай болх бара лерттIа кийчъяра оарцагIъяла. ХIаьта хIанззе а цу гIулакха цIенхаштта тоха ца лойя, тIеха а хургда. Цу гIулакха доккха новкъостал хургда кагирхой воскресникаш ярах, хIана аьлча, керттерча даькъе, культура учреждененшка беча балха сийг лотабер уж ма бий.

Къахьегамхой коммунистически кхетам совбаккхара, художественни самодеятельноста болх тоабара боккха аьттув болаш ха я хьатIайоагIар. КПСС XXIV съезда исторически решенеш наха юкъе шерра йоаржаярах, бахача наха коммунистически кхетам баларах, царна культурни гIулакх дика дарах латт культура учрежденей декхар. Долче юбилейни шера Iоаьнча опыта шерра пропаганда яра, аьхки санна шоай болх паргIатта бара мел эша хьалаш хьакхолла деза хIанз хIара культура учреждене.

Республика культура болхлой декхар да хIара культура учреждени Iанна кийчъяь хилийтар.

ЧЕРСИЙ - БАЛКХАРОЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАНА ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН ЯЛАРА ХЬАКЪЕХЬАРА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Коммунизм хьалъеча толамаш дахарах, хьахиннача хана денз 50 шу даларца дувзаденна Черсий-Балкхарой Автономни Советски Социалистически Республикана Октябрьски Революце орден лойла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ
СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М ГЕОРГАДЗЕ

Москва, Кремль.
1971 шера 31 августа.

РЕСПУБЛИКА ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

ДОАКЪАР КИЙЧДАРА СУНЖЕНСКИ РАЙОН ТIЕХЬАЙИСАРА БАХЬАНЕХ

Сунженски района колхозашта шура-дулхи дулхи доаккха хьайбаш кхабара специализаци еш я. хьайбаши коа тIара оалхазараши дукха хилара, хьайбай продукташ яхареи паччахьалкхенна дIаялареи хьакъехьа республике керттера моттиг лоац цар. Цхьабакъда доакъар ца тоъаши дика доацаши хилар бахьан долаш дуккхача колхозаша хьалхарча ах шера хьайбай продуктивность лакхъянзар. Паччахьалкхенга дулх доххара план 9 колхозо, шура йоххара — 4-не, фуаш доххара — 5-не кхоачашъянзар.

Районе кхоачамболлаш чакхъяьхаяц чIоагIа йола доакъара база хьаяра мероприятеш.

23 август тIаккхоачаш йол кийчъяра задани 41 процент мара кхоачашъянзар, ча кийчдара — 81, баьца хьоар даьккхара — 43 процент. Цхьайолча колхозаша тувлаялийтар мангал хьокха ханаш, кхо эзар гектара тIара ча хьагулдаьдац, касараш, паркхаш хьалъэцача, доакъар тIаувзача. дIаоттадаь лоаттадеча дукха доадаьд. Дикка дукха йоли чан хьайбаша Iа доаккхаргдолча хьатIаэзадац, хьатIаденар дIаяздаьдац. Ледара я дика вIаштIехьа ца доаккхаш а йоллаш я силос; задани 125 эзар тонн йоллаш техкача дийнахь елла хиннар 37 эзар тонн мара яцар.

XIX-ча партсъезда цIерагIча колхозе (председатель нов. Шумилов, керттера агроном нов. Золотухин, керттера зоотехник нов. Шестаков) 23 август тIаккхоачаш гIожа доакъар кийчдара план ерига а 50 процент мара кхоачашъянзар, цунца йол кийчъяра — 38, баьца хьоар даккхара — 80 процент. 2180 гектара тIара ча хьагулдаьдац. № 3 йолча МТФ аьлеи чани аргIаш во детта да, из бахьан долаш 60 тонн доакъар пайдан доацаш дайнад. № 1-и № 3-и йолча МТФ-ашка силос еллай дика кийчъянза йолча сангарашка, автомашенаш сангарашта тIайоагIаш дукха лаьттеи доми кхет силос йоллача доакъарах. План 30 эзар тонн йолча 10 эзар тонн мара еллаяц.

Кирова цIерагIча колхозе (председатель нов. Наумов, керттера зоотехник нов. Петров) суданка увш йола клевер тIехьатетта чуийцар. Во вIаштIехьдаьккхад силос елга. Йолаш йолча силоса доакъар чуэцача пхе комбайнах цхьан ханна болх беш кхоъ мара хиннаяц, цул совгIа 30 эзар тонн силос чуйолла сангар хьалъюзаш 20 ди даьккхар. Баьца хьоар кийчдаьд хьакхара ха тувлаялийтача люцернах, из бахьан долаш 33 процент совгIа дола хьоар сортагIа доацаш да.

Орджоникидзе цIерагIча колхозе (председатель нов. Точиев) бIаьш гектараш цонаш ца хьокхаш латт. Йол кийчъяра задани 50 процент мара кхоачашъяьяц.

Доакъар кийчдара тIехьаюсаш я Ленина цIерагIара, «Путь к коммунизму», «Восход» яха колхозаш.

Уж боахамаш доакъар кийчдара тIехьаисара бахьанаш да техниках бизза пайда ца эцар, доакъар доаккхача бригадашка болхлой ца тоъаш хилар, бригадашкеи фермашкеи доакъар даккхареи тоадареи балхашта тIахьожам ца лоаттабар, Сунженски райисполкома юрта боахама управлене оагIонгахьара дIадехар ледара хилар.

XIX-ча партсъезда цIерагIча колхоза председателга нов. В. А. Шумиловга, Кирова цIерагIча — нов. Наумовга, Орджоникидзе цIерагIча — нов Точиевга, «Восход» яхача — нов. Ферзаулега, хIаьта иштта Сунженски райисполкома юрта боахама управлене керттерча зоотехникагеи керттерча агрономагеи ни. Кировгеи Шумиловгеи комитето дIахайтад, нагахьа санна цар 1971—1972 шерашка Iай хьайбаш кхоачамхилал долча доакъарца Iалаш ца дой, шоаш цIенхаштта бехктокхаме озаргхилар.

Райкомни комитета заседане Ленина цIерагIчеи «Путь к коммунизму» яхачеи колхозаша гIожеи мошеи доакъар кийчдара гIулакхашка хьежа а гучадаьха кхоачамбоацараш дIадахара хьакъехьара гIулакхаш тIайийца а хиларах Сунженски района халкъа тIахьожама комитета председатела нов. Чекунова баь хоам теркалбаь тIайийцар. Колхозий халкъа тIахьожама группашеи посташеи чIоагIагIа тIахьожам лоаттабу доакъар кийчдаран из ца талхийташ дIаоттадараи.

ОКТЯБРА ЧОТАХ

Дика кхаъ кхьчар укх деношка тха штате воацача корреспондентагара М. Левингара. Цо хоам бу бIарчча шера ударни хьисапе къахьегаргда яха «Старогрознефта» мехкдаьттахоша дIадоладаь дика гIулакх хьаллаьца 4 километр кIоаргача «Закан» яхача скважина бурув тохаш йолча Карабулакерча бурув деттара балхий управлене нов. Бейгереев керте латтача бригала, бурув 3518 метр IокIоарг а даь, 27 августе 9 бетта план кхоачашъяьй, яхаш. ПхелагIа ди да тахан бурувдеттараша октябра чотах къахьега.

ПАРТИЙНИ ДЕШАРА КЕРДА ШУ

ДIадаха дешара шу. КПСС XXIV съезда кийчо юи из чакхйоалеи шу хиларагIа чIоагIа бехктокхаме хеташ чакхдаьккхар тха района коммунисташа. ТIеххьарча деношка чIоагIа терком тIабахийта Iомайир цар КПСС XXIV съезда решенеш, уж наха дIайовзийташ дукха читкаш, беседаш йир, лекцеш йийшар. Района пропагандисташа шоай низ ца кхобеш къахьийгар коммунистий а, парте боацарий а идейно-теоретически боарам лакхбара. Политдешара системе болх беш 82 пропагандист вар районе. Уж бар лакха образовани йолаш а шоашта хьалхашка латтача декхарех дика кхеташ а бола новкъостий.

Дешара шу йистедоаллашехьа коммунисташа белгалдаьхар хьатIадоагIача шера де дезараш. Парте городской комитето юххьанцарча парторганизаце секретарий семинар йир. Цига дийцар 1970—71 партийни дешара шу чакхдаларах йола итоги, белгалдаьхар кердача шера декхараш. Из дош дувцаш района массайолча юххьанцарча парторганизацешка собранеш хилар. Районе хIанз дика чакхъяьннай партийни дешара ладувгIархой комплектовани. Хьа а хержа дIаоттабаьб пропагандисташ. Кердача дешара шера къаьстта дика кийчъяь яьннай юххьанцара партийни организацеш: мединструментий завод, ПМК-6, «Кавказ» яха колхоз, «Степной» совхоз, Гудермесски района партийни организацешка укх кердача шера болх беш хургья 12 юххьанцара политшкола, 38 марксизма-ленинизма лардий школа, сайрийнара марксизма-ленинизма университет. Цу университете хургья экономически, Iилман атеизма факультеташ, къаьстта партийно-советски боахамеи актива семинар. Цул совгIа 37 семинарски группа хургья болх беш. Цу ерригача дешара формашка дешаш хургва 2108 саг, хIаьта массови сете юкъегIоргва 4811 саг. Комсомольски политдешаро чулоац 550 саг.

Гудермеса городской партийни организаце ций керттера декхар лоархI экономически знанеш кIоарга а дика кхетаергйолаш а къахьегамхошта дIайовзийтар. XXIV съезда материалаш Iомаяр, промышленностеи юртбоахамеи производство легIайовлаяра тIагIеотта къовсам лоаттабар. Кердача дешара шера «Гудермесский» совхозеи «40 лет Октября» колхозеи вIашагIъехкача юххьанцарча политшколашка КПСС XXIV съезда материалаш Iомаеш хургба. ХIаьта СМУ-11, «Степной» совхозе, «40 лет Октября» колхозе политэкономеи экономикаи проблемаш Iомаергья семинарски группашка. Пхе семинарски группашка Iомаеш хургья «Керда саг хьалкхевар — коммунизм хьалъерий керттера декхар» яха проблема. Дешара шу дIадолаладалехьа массавола пропагандист КПСС обкома политпросвещене цIагIа хургйолча семинаре хургва. ХIаьта КПСС горкома пропагандаи агитацеи отдело а ергья сентябрь бетта пропагандистий семинар. Цу семинаре «КПСС XXIV съезда решенешта пропаганда яра партийни организацешта 1971—72 дешара шера хьалхашка латтача декхарех» яха доклад ергья, «Дунеи халкъашта юкъера хьал» яха лекци ешаргья. Цу семинаре вIашагIкхийтача пропагандисташта йовзийтаргья дешара планаш, дешара шу мишта дIадоладе деза аьнна тайп-тайпара методически хьехамаш а керда царна.

Х. ГЕБЕРТУЕВ.
КПСС Гудермесски горкома инструктор.

КПСС ОБКОМА ПРОПАГАНДАИ АГИТАЦЕИ ОТДЕЛЕ

Самардийнахь КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела заседани хилар. Деи повестка дешаш дувцача дакъа лаьцар парте Наьсареи Наурскии райкомий, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома, телевиденеи радиовещанеи комитета, республика профтехобразоване управлене, Наьсарен райисполкома культура отдела, республиканск газетий болхлоша.

Заседане дакъа лаьцарашa дийцар Наьсарен района культура учреждененшка КПСС XXIV съезда материалашта пропаганда чрах дола дош. Цул дIехьагIа ладийгIар Наурски районе къахьегамхошта интернациональни кхетам балара беча балха хьакъехьарча хоамага.

Отдела заседане дийцар къахьегамхошта коммунистически кхетам балара парте Наьсареи Наурскии райкомашка даьхача цхьадолча толамех, белгалдаьхар кхоачамбоацараш а уж дIадахара чакхдаха деза гIулакхаш а.

СИХДЕ КХАШКАРА БАЛХАШ!

ТХА БАРТ ТАЙНА КОЛЛЕКТИВ

Доккха декхар да тха отделенерча къахьегамхоша шоашта хьалхаьа оттадаьр. Тхоай совхоза хьайбай боккхача боахама гIожа, моца, комбинированни доакъар лоаттаде дезаш да тхо. ЙиссагIча пятилетка хьалхарча шера оаха йийнаяр 120 гектар горох, 130 гектар люцерна. Иштта йийнай силоса лаьрхIа хьажкIаш а.

Укх шера йокъал лаьттаяле а во бац тха хьувкъам.

ПланагIа хIара гектара тIара 29 центнер чуя езача 45—50 центнер горох чуийцар дикагIа волча механизатора Бимурзаев Iале. ЦIаккха а ца йохаш дика лел цун «ДТ-75» яха трактор.

ПланагIа 700 тонн гIожа доакъар Iалашде дезаш дар тхо, хIаьта оаха хIанзлехьа Iалашъяьй 730 тонн дика йол.

Сихонца дIабодаш ба хIанз совхозе силос йоллара болх. 3000 тонн силос йолла план яр тха. Бакъда, хIанзарча хьалашка хьежача гуш да оаха из 400 тонн йоллаpгйолга.

Иштта силоса лаьрхIа хьажкIаш хьалхее тха вIаштIехьдаьлар агротехнически дикагIа йолча ханашка балхаш дар бахьан долаш. Шортта моттигера а минеральни а удобренеш ехка, массехказа хица Iоабадаьча лаьтта силоса йийнача хьажкIий 200—250 центнер йоал тхона гектара тIара. Цул совгIа оаха тIеххьарчаьдаьд фийг бола ялат чудара денна дош а. ПланагIа хIага гектара тIара 19,2 центнер да дезача, оаха чуденар юкъера лаьрхIача 23 центнер кIа да, хIаьта мукх цхьаццайолча участкашка 30 центнерга дIаккхьачар. Из ялат оаха дIадохийт комбидсакъера.

Тха кхаш леладерашта дика хов укх шера йорста а яь 7200 хьакха паччахьалкхенга йоххаргъя аьнна денна дош кхоачашлеатта доашилга. Цудухьа цхьаккха а хало ца лоархIаш шоай бероига низ тIабахийта къахьег тха механизатораша 1,5 шера тоъал доакъар кийчде гIерташ. Цул совгIа 230 къона хьакха а я кхоабаш латташ. Уж планал совгIа кхоабаш я.

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра тхоашкара доагIа дакъа юкъе дахьара хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб тха отделенера механизатораш: Кадыров Джоба, Цакаев СаIид, кхыбараш.

Доахан диза а дарста а долаш Iангара дахийтара хьинаре къахьег тха бежа Iуша Джабатыров Нураддина, Алсултанов ВахIила. ПланагIа 400 грамм доаал тIакхетийта деза ча дийнахьи бусеи хIара бежака цар тIакхетийтар 600 граммага дIаккхоачаш да.

Доаханна а хьакхарчашта а дика гIулакх дарца цхьана, шоай мукъа ха доакъар Iалашдерашта новкъостал деш дIахьу хьайбаш леладераша. Къаьстта цу балха тIа белгалбаьннаб тха отделенера хьакхарч лелаераш: Л. Клочкова, Н. Гончарова, П. Адиева, кхыбараш. Тхо дог тийша да ер юрта боахама цу оахош толамца чакхдоаккхаргхиларах.

А. МУНАЕВ,
Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза № 1 йолча отделене управляющи.

СУРТА ТIА: механизатора Кадыров Джобий агрегат силоса хьажкIаш хьокхаш я.

С. Хакиева сурт.

Ялат дIаде кийчо еш

Гурахь юв культураш дIаера эггара дикагIа йола агротехническе ха хьатIаккхоачаш латт. Сентябрь бутт юкъекхозачаш ялат дIаде кхашка арайоахаргья шоай агрегаташ республикерча механизатораша.

ТIадоагIача шера чуэцаргйолаш ялатаи доакъараи лаьрхIа дIаювргья 206 эзар гектара тIа гурахь юв культураш. ХIаьта республикерча механизатораша гурахь ювча культурашта лаьтта мишта кийчду ховргда ткъаьиттлагIча августерча даннешка хьажача. Кхыча районашта юкъе дикагIа вIаштIехьбаьккхаб лаьтта кийчдара болх Надтеречни района механизатораша. ПланагIа аха дезаш хиннача лаьттах 81 процент аьха баьннаб уж. Шоаш беш бола болх бехктокхаме болга ховш къахьегаш ба Ачхой-Мартана района ахархой а. ПланагIа 7540 гектар аха дезача 6493 гектар лаьтта аьха баьннаб уж. Гурахь ювча культурашта аха дезаш хиннача лаьттах диъ дакъа дича кхо дакъа аьха баьннаб Шелковской района механизатораш а.

Кхыча тайпара сурт да Грозненски, МалгIабика, Наьсарен, Ножай-Юрта, Сунженски, Урус-Мартана, Шаьла районашка. Лаьтта оахача дукха гIалаташ нийслу цу районий боахамашка. Хьаэцаргья вай масала республика районашта юкъе дукхагIа ялат дIаттаде деза Грозненски Сунженски районаш. Грозненски районе планагIа аха дезаш хинначох 51 процент мара аьхадац. ХIаьта кхы а вогIа вIаштIехьдаьхад лаьтта ахара балхаш Сунженски районе. ПланагIа аха дезаш хиннача 26,9 эзар гектар лаьттах 10,3 эзар мара аьхадац цар. Республике эггара лохагIа бола хьокхам ба из.

ТIехьабусача боахамий бехка лаьтта ахара план 55 процент мара кхоачашъяьяц республика. ХIаьта ха боахамий механизатораша шоай болх вIаштIехьбаккхарга хьежаш хургьяц. Цудухьа хIанз гурахь дув ялат дIаде деза ха тIаккхачалехь дисача деношка цхьа минут зехьа ца йоаеш бизза пайда эца беза тракторни парках. Дика кийчдаьча лаьтта лакха кондици йола фу дIадийча мара тешаме хургьяц тIадоагIача шера чуэцаргболча хьувкъама йолла лард.

1971 шера 30 августе гурахь ювча культурашта лаьтта ахарах йола СВОДКА

(План проценташ(ца))

Ачхой-Мартана	86
Ведана	37
Грозненски	51
Гудермесски	60
МалгIабика	43
Надтеречни	81
Наьсарен	45
Наурски	57
Ножай-Юрта	44
Советски	75
Сунженски	38
Урус-Мартана	59
Шаьла	37
Шелковской	66
г. Грозный	80
Республике гIолла	55
МСХ колхозашкеи совхозашкеи	51
«Скотопром» совхозашка	62
«Грозвино» объединене	86
«Консерплодоовощ» объединене	59

«Ахкан дено—шера кхоаб» яха эрсий кица дага а кхоабаш къахьегаш ба хIанз МалгIабика района «Ингушский» совхоза болхлой. ХIанз Iан замалахь хьайбаш латтаргдолча моттигашта юххе силос йоллаш ба уж. Силоса хьажкIаш хьоккхача къаьстта дика къахьег комбайнера Алероев Висита, машенашта тIайотта силосни масса кузовашка дIанийсъеш волча Энгиноев Мовсара. Норма 4 гектар йолча, хIара дийнахь юкъера лаьрхIача пхиъ — ялх гектара тIара хьажкIаш хьокх цар.

ДIайха денош тIаккхаьчад баьцадаараш леладерашта а. Дика помидораш хьувкъаьяй совхоза кхоалагIча отделене. ПланагIа 400 тонн дIаяла езача паччахьалкхенна хIанзле 170 тонн помидораш дIаеннай цар. Къаьстта дика къахьег помидораш чуэцаш Чахкиева Марема кулгалдеча звено коллективо. ХIара дийнахь юкъера лаьрхIача 150 процент кхоачашъю цу звено членаша шоай балха нормаш.

Хьалхарча сурта тIа: Алероев Висита агрегат силоса хьажкIаш хьокхаш я. ШоллагIча сурта тIа: Чахкиева Марема кулгалду звено коллектив (аьрдехьара аьттехьа) Фаргиева Мадинат, Чахкиева Марем, Гарданова Тамара, Фаргиева Довхан шоаш чуийца помидораш машена тIайотташ ба.

А. Кычиева текста сурти.

Кастта дIайолалургья политдешара занятеш

ТВОРЧЕСКИ IОМАЕ ЛЕНИНИЗМ

Партийнии комсомольскии дешара системерча дешара керсача шера кийчо я яьннай тха района партийни организацешца. ХIанзара дешара шу парте XXIV съезда решенеш ларде а лувцаш дIадоладу партийни организацеша. Укх дешара шера партийни дешара тайп-тайпарча формаша чулоацаргва 1400 саг. Занятеш дIайолаергья марксизма-ленинизма лардаш Iомаеча 33 школа, 17 юххьанцарча политшкола, 19 теоретически семинаро. Дикка шеръяй массови пропаганда формаш.

Партийни дешара ерригача звеньяшка керттера уйла тIайохийтаргья парте XXIV съезда материалаш кIоаргагIа Iомаяра. БархI партийни организаце вIашагIъехкача юххьанцарча политшколаша бIарччача шера парте съезда документаши материалаши Iомаергья. Цу политшколашка дешар Iомадеш 160 саг хургва.

Шоай болх дIахо бергба марксизма - ленинизма лардий 33 школа. Цига деша вагIа 626 саг, цу даькъе 573 коммунист. Цига деша багIараша Iомадергда вай парте истори, социализма политэкономии капитализма политэкономии, исторически материализм а Iилман \ коммунизма дешаш а.

ЧIоагIа уйла тIайохийт оаха района интеллигенцена — хьехархошта, медицински болхлошта, юрта боахама специалисташта политически образовани ялара дешашта. Царна лаьрхIа вIашагIъехка я шоаш дика хилар хьахьекха семинарски группаш. Цу тайпара группаш 19 я. Цар чулоац 539 саг, хIаьта царех ахаш парте боаца активисташ ба.

Кхаь семинарски группашка Iомабергба «Советски Iаьдала аргIанара декхараш» яха В. И. Ленина болх, шинне — Iилман атеизма лардаш. 12 группа болх дIаболабу «Керда тайпа саг хьалкхевар — коммунизм хьалъяра керттерча декхарех цаI» яха проблема Iомаярца. «Общественни производства эффективность лакхъяр — БПСС экономически политика овлангара дош» яха проблема Iомаергья партийно - боахама активана лаьрхIача районни семинаре.

Цу семинаро диъ шера баьча балха опыто хьахьекхар цу дешарах боккха практически пайда боалаш хилар, хIана аьлча цига деша багIараша кIоаргга Iомадаьд района колхозашка боахама чухьара расчет юкъехкахьара, колхозашка йоккхача юртбоахама продукцега дIабода мах лохбара, района боахамашка экономически болх дикагIа вIаштIехьбаккхара хьаьдача декхарашца дувзаденна дола дешаш.

Укх дешара шера дикка шеръяьй комсомольски дешара звеньяш. Комсомольцаши союзе боаца кагирхойи 24 политкружока юкъеоз: «В. И. Ленина биографи Iомаеча», «Партех йола беседаш», «Кругозор», «Социалистически экономиках йола беседаш», «Парте XXIV съезда документаши материалаши Iомаяр». Комсомольски политкружокашка хьеха хержаб кьонача коммунисташта юкъера теоретически кийчо дика йолаш бола пропагандисташ. Политически дешара ерригача формаша чулаца везаш ва 1500 къона дешархо.

Партийнии комсомольскии дешара системе пропагандистий массазара кадраш вIаштIехьъяьннай. 93 саг ва уж. Царех 22 процент лакхера образовани йолаш ва. ДукхагIа бола пропагандисташ тоъал йоккха теоретически кийчо йолаши КПСС историех, политически экономех, философех, Iилман коммунизмах специализаци яьи ба. Парте райкомо, партбюроша, партийни комитеташа моральнии материальнии стимулех шерра пайда эц тха дикагIа болча пропагандистий балха поощрени яра: царех дукхачарна парте райкома Сийлен грамоташ еннай, райкома сийлен доска тIа баьхаб. «Красный пахарь», «Коминтерн», «Червленский» колхозий парткомаша дIадахача дешара шера итогех дикагIа бола пропагандисташ колхоза Сийлен книжкаш тIа дIаязбаьб.

Массови пропаганда дуккхача формашта юкъе партийни организацеша чIоагIа уйла тIаяхийтай экономически школашта. ЙислагIча пхе шера плана тIа оттадаьча экономически декхарий доккхали лоархIами теркам а беш, парте съездо белгалдаьккхад, коммунизм хьалъяра хIанзарча этапе ерригача кадрай, дуккхача къахьегамхой экономически дешар керттерча лоархIаме хилар. ХьатIадоагIача дешара шера плана боарамагIа — хIара производственни коллективе хургда экономически дешар.

ДIадахача дешара шера, массови пропаганда форма а лоархIаш, районе болх беш хилар ленински халкъа школаш. Цар чу а лаьца, экономически знаней лардаш Iомайир бIаьш къахьегамхоша. ХьатIадоагIача дешара шера хьалхагIа вIашагIъехка хиннача ленински халкъа школай ларда тIа дIахо болх бергба 71 экономически школа. Хьанна лаьрхIа вIашагIъехкай уж школаш? Цар болх бергба тракторни комсаш лелаеча, комплексни бригадашка, шурий-товарнц, жа-товарни фермашка. Цанра кулгалде чIоагIбаьб колхоза бригадираш, фермай заведующеш, экономисташ, плановикаш, бухгалтераш.

Массови пропаганда кхыча формашта юкъе оаха къаьстта уйла тIаяхийтар кхалнаха лаьрхIача политграмота школашта. Уж 10 вIашагIъелдай. Станицашта гаьнарча участкашка бахаши къахьегаши болча жа лелаерашта лаьрхIа соахкарча опытага хьежжа вIашагI а ехка, болх беш я массазара лектореш. Царех хIаранена колхозий партийни комитеташа йийца а йийца чIоагIъяьй лекцеш ешара планаш. Цу тайпарча лектарешка, массаза а яхар мо, бетта цкъа ю занятеш.

ХIара коммуниста терко а еш, царна эшараши цар хьашташи теркал а деш, хьатIадоагIача дешара шера партийни организацеша керттера уйла тIайохийтаргья хIара коммуниста марксистсколенински теори Iомаяра.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковской района секретарь.

ОКТЯБРА БЕТТА ЧОТАХ

Грозненски опытно - экспериментальни завода коллектив товарни продукци арахецара нийс бетта план хIанзлехьа кхоачаш а яь октябрь бетта чотах къахьегаш я. 27 - гIа августа тIакхоачаш нийс бетта планал совгIа цо араийцай 149 эзар сома маьха продукци.

Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах бархI бетта производствана кходаьд 133 эзар сом, хIаьта планал совгIа пачхаьалкхенна баь пайда 97 эзар сом да. Къахьегама овсарле лакхъяра бархI бетта план 124 процент кхоачашъяьй.

Электроэнерги, кхыйола материалаш кхояра а чIоагIа къовсам лоаттабу завода болхлоша. Укх шера цар кхояьй 224 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, эзараш сомий маьха материалаш.

Уж къахьегама толамаш доахача хьинаре дакъа лаьцад завода рационализатораша а. Цар кийч а яь производствана юкъейихьай 9 рационализаторски предложени. Цар производствана 9,2 эзар сом пайда баьб.

Укх шера къаьстта дика къахьегарца белгалваьнна ва токарь Степанов Николай, фрезеровщик Чекалов Александр, Ерашов Виктор, регулировщик Брякунов Александр, кхы дуккха бараш а. Цар шоай сменни нормаш юкъера лаьрхIача 200—230 процент кхоачашъю. ХIанз пятилетка шоллагIча шера чотах къахьегаш ба уж.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТIА: болх беш ва фрезеровщик А. Чекалов.
И. ПЛИЕВА сурт.

РЕМОНТНИКИЙ ВАХТА

Пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра нийс яьнна къахьегаш «Грозэнерго» завода коллектив толамца кхоачашъяьй бархI бетта валовни товарнии продукци арахецара план. Капитальни ремонт а яь ханал хьалха эксплуатаце дуккха объекташ дIачуенна «Грозэнерго», «Дагэнерго» электроцентралаша. Къахьегама сийле яьккхарех ба ударникаш слесарий бригада бригадираш вежарий Юрийи Евгенийи ПлешаковгIар. «Къахьегама ЦIеча Байракха» орден лелаю Калашников Николай, слесараш Берсанов Ширвани, Рахматулин ИсмаIал, кхыбараш.

Энергетически оборудованена сиха ремонт а яь гуйран-Iан заман лерттIа кийчо яра беррига нийса оарцагIбаьккха къахьегаш ба хIанз теплоэлектроцентрала ремонтникаш.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ДЕКХАРАШ ДОККХИЙ ДА

КПСС XXIV съезда исторически решенеша легаш ураоттадаь йола «Грозвино» объединене совхозийн предприятейи коллективаш 1971 шера — нийслагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа лелаеча Ерригсоюзни яхьа юкъеяхай.

Доккхий декхараш латт «Грозвино» объединене комсаш лелаераштеи чхьагIар доахараштеи хьалхашка. Пятилетка шерашка шера 31,2 эзар тонн ялат даккха, ялата культурай хьувкъам юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 16,2 центнерагара 20 центнерага кхоачаш айбе беза. Комсий бешамаш 22 эзар гектарага дIакхоачае еза. 1975 шерале хIара гектара тIара комсий хьувкъам 1970 шера хиннача 57,7 центнерагара 70,1 центнерага кхоачаш лакхбанза баргбац. Укх шера яккха еза тха 91 эзар тонн комсий, хIаьта 1975 шера — 136 эзар тонн.

Укх шие шера 4503 тонн дулхи 30778 тонн шурей яккха еза совхозий.

1975 шерале производства боарам 1970 шераца нийсбича 55,1 процент айбе, къахьегама овсарле 50 процент лакхъе, продукци яккхарга дIабода мах 2 процент лохбе беза объединене предприятей. Натураца лаьрхIача шера йоахаш йола чхьагIара материалаш 1975 шерале 10880 эзар далага, комсех доаккха чхьагIар 1600 эзар далага, коньякаши коньякий материалаши 245 эзар далага дIакхоачае еза тха.

Уж Iалаьмате доккхийи низкъалей декхараш да. Уж кхоачацдара комсий совхозийи промышленни предприятейи коллективаша деррига шоай низаш тIадахийта, болхлошеи специалисташеи творчески болх бе, боахамий кулгалхоша организаторски болх нийса вIаштIехьбаккха безаргба.

Юртбоахамеи промышленни производство дегIайоалаяра кийчъяь мероприятеш чакхйоахаш я беркат доалаш а я. Хьайбай боахаме укх шера 9 бетта пачхаьалкхенга продукци йохкара план 7 бетта шурийна 83 процент, дулха 87 процент кхоачашъяьй. Пачхаьалкхенга ялат дохкара шера план 151,1 процент кхоачашъяьй — планагIа йохка езаш хиннача 11600 тоннана меттел 17533 тонн ехкай. Ялата культурай хьувкъам объединени бIарчча хьанийцача хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 24 центнер хилар, планагIа лаьрхIа хиннача 16,8 центнера меттел. Ялата культурай хьувкъам лакхбара план тIехкхоачашъяьй объединене ерригача совхозаша. Къаьстта дика къахьийгад ялата культурай хьувкъам планагIа лаьрхIача 18,6 центнера меттел юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 32 центнер баьккхача «Знаменский» комсий совхоза коллективо. «Братский» комсий совхоза коллективо планагIа хIара гектара тIара яккха езаш хиннача 18,3 центнера меттел 30 центнер яькхай.

Укх шера объединенена оттаь промышленни производства план йоккха я. ТIалатташ халонаш йоллашехьа а, укх шера 7 бетта заданеш керттерча даькъе кхоачашйир объединене промышленни предприятеша.

Товарни продукцена реализаци яра план 102,5 процент кхоачашъяьй, планал совгIа реализаци яьй 1,2 млн. сома продукцена. ДIадахача шера цу ханаца нийсйича реализаци яра боарам 8,6 млн. сома боккхагIа хинниб. ТIехкхоачашъяьй ерригa промышленни продукци хьаяра план — 4,3 процент е 2,4 млн. сома.

Объединени бIарчча хьайнача къахьегама овсарле планагIачул 2,6 процент лакхъяьй, хIаьта дIадахача шера цу ханаца нийсйича 14,2 процент.

1971 шера 2 кварталеи хьалхарча ах шерен план ханал хьалха кхоачашъяр духьа лелаеча социальстически яхье дакъа лоацаш хиннача объединене предприятеша классни моттигаш лийцай «Росглаввино» предприятей Ерригроссийски яхье.

«Росглаввинои» кхачан промышленноста болхлой профсоюза ЦК-аи ЦIе байракх а луш хьалхара моттиг хьожаьй Наурски чхьагIара завода коллективана, хIаьта Калинина цIерагIча комсий совхоза коллективана — шоллагIа моттиг.

Укх шера комсаш чуэцареи чакхъяхареи гIулакха доккхий декхараш латт совхозийи заводийи коллективашта хьалхашка. 91 эзар тонн комсий чуэца езаш я объединене совхозаш, хIаьта чхьагIара заводий чакхъяккха еза 95,6 эзар тонн.

Вай парте XXIV съездо хьалхашка оттадаь декхараш лизза кхоачашде, 1971 шера плани нийслагIча пятилетка заданеши кхоачашъелга Iалашде лаьрхIа я тха предприятей коллективаш.

Д. ХАМАТХАНОВ,
«Грозвино» производственносовхозни объединене начальник.

IИЛМА-ТЕХНИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦИИ СОЦИАЛЬНИ ПРОГРЕССИ

2. ЦИФРАШИ РЕАЛЬНОСТИ

Евгений Амбарцумов,
исторически Iилмай кандидат

Iилма - технически революци дегIа ме йоагIа, бартагIа боацаш хул капиталистически дунен тIа цун беш бола мах. Юххьанца цо гIадбиган цунна хоастам беши бар. Лоаца аьлча, укх тайпара яр цар уйлаш: капитализми Iилма-технически революции вIашагIкъаста йиш йолаш яц, Iилмен техникеи дIахо дегIа ме ух, дуккагIа тоалу «паргIатача дунен» тIара вахар. «Берката общество», «тоаденна вахар дола паччахьалкхе» яхараш санна йола социалогически, дуккагIча даькъе рекламни терминаш дурраз цу харц силлогизмаша хьахулийташ яр. ХIанз гIадбахар кIезиг а денна, сатем бовр дуккагIа хиннад. ХIаьта а Iилма-технически революце апологетически концепцешка хьежача эе даргдац, дуккагIа а Малхбузехьа царна тIехьалаттараш хIанз а кIезига ца хиларагI.

Цу тайпара концепцеш хьахьокхаш дола къаьгга масал да чIоагIа айяь ювцаш хинна вовзаш волча американски физика Элвин Вейнберга «Булетин оф атомик сайентистс» яхача журнала тIа кепатеха статья. Цу тIа йоах, хIанзара техника «социальни инженере», вешта аьлча, дунена деча общественни хувцамий метта дIаотталургйолаш я. Вейнберга хетачох, моллагIа социальни проблема къоастаюлургья техника новкъосталца. «ЦизагIа еча социальни революцех мегаш йола общественни эволюци ю» техника. Из я кхыча буржуазни Iилмахоша а кхайкаеш латта «социальни революцин къаьларах» йола уйла.

Вейнберга а цунна тIехьа латтарий а иденшка цхьаккха хьисап доацаш дола бехктокхам ца хилар да. Шоай планаш даккха хIама доацаш хиларах дог тийша бауж, цу планаша бокъонца долаш дола хIамаши адамий общество дегIаахара гуччахьара законаши дуккха а дукхагIча хана теркал ца деш хилар бIаргаго безам а боацаш. Цу тайпара прожекташ кхоачашхургйоацаш хилар хьахьокха дика аьттув баьннаб вовзаш волча американски социолога Даниел Белла. Искусствайи Iилмайи Академе 2000-ча шера прогнозаш кийчъяра гулъяьча американски Iилмахой симпозиуме председателал деш хиннача Белла вIашагIкхийттача дакъа лоацаш бараш[1] Iойийшар цул 30 шу хьалхагIа Нью-Йорке хиннача Дерригдунен выставка рекламни проспекта тIара цхьайола моттигаш. Проспекта тIа дувцар 1969 шерара Америка мишта хургья: алхха паргIата, сийрда, чуIе мегаргволаш, йоккхийча баьццарча массиваша йийкъа, Iалаьмате цIенача фега ягIа эданеш а йолаш йола йоккхий городаш. ДIа-юха кхувлаш лаьттан тIа гIолла лела средстваш дIаяргья, цIаккха а хургйоацаш юкъера дIайоахаргья автомобильнин авиационини катастрофаш.

1969 шерарча Америке гIулакх нийсса юха / оагIорахьа латташ хилар цига мел хиннача геттара дика ховш хинна хиларах залера бараш белабелар. Рекламни шейхалга критика ца лоалуш хилар хьахьокхара дикагIа дола тешал дар из белам.

Ер да цхьаькха дIахьулаянза йолча апологетика масал. 1968 шера Нью-Йорке арадаьннад «Гайно экхаш йола биологически бомба» яха Гордон Тэйлора книжка. Цу тIа автора, ший прогноз бакъ хиларах чIоагIа бIубенна а волаш, дувц хувца йиш йола дегIа маьженаш йолаши гIалат доацаш коллективни координаци е йиш йолеи «цхьан лертIа» адамаш хьадеш ха хургья яхаш. Цу хана хьахургба, язду Тэйлора, «Iалаьмате дукха башха нах». Дика ховш да, дуккха проблемаш нацизмо а иштта тIех цIенача раса фу доладара наькъаца къоастае лийрхIа хилар. Нацизма дарча зуламех бола бехктокхам евгеникана, адамий тIехье нийсъяра доктринана дIатIабилла йиш еце я, сага генетически аппарата юкъе гIортар цIенхаштта кхерам шийх боаллаш да, хIаьта бехктокхам боацаш из чакхдаккхаро толхаю тIехье нийсъяр санна, долча бочача деша чIоагIа лоархIаме йола моральни, этически оагIув.

Юххера а, буржуазни теоретикий цхьаькха шейхал да, производствана автоматизаци ярон из дуккхазза дегIаярон дуккагIбарий «боарамера хьал» «мукъа ха» хиларга дугаргда, хIаьта «хьинаре къахьегама» кIеззига мара боацача алхха «хьаькъал дараш та» бусаргба яхаш. Кхыча дешашца аьлча, Iилма-технически революце кхуврчара хьаьнна хургйола общество американски футурологаша хьахьокх шийца ший патрицеш — интеллектуальни элита, ший лаьш—кибернетически машенаш, эйпера плебс— паччахьалкхен чотах лелабеш бола, маькха меттел синтетически материалаш а хIаьта зрелищана меттел телевидени а йолаш хургбола болх ца бераш а тIехьа модернизированни античии Рим санна. Политически Iаьдал, йоах цар, кIеззига мара боацача «хьаькъал дарий» бе доаллаш хила деза, хIана аьлча политически решенеш «тIа-тIа чоалханегIеи къаьсттача гражданина торонал тIех а хул».

Цхьабакъда, из реакционни утопеш юхаоттае гIертилга вIалла корта боацаш да, шоашта тIадожадеш дола бокъо йоацача иждивенций дакъа цхьанна а мехка къахьегамхоша тIаэцарг ца хиларах хинна ца Iеш, кхыметтел цу тайпарча теоретикашта кхоанен образец деташ йолча ВIашагIкхийттача Штаташка а Iаьдал хьалхагIа а санна интеллектуальни элитана иштта гаьна хиларах а.

Капитализма хьалашка Iилма-технически революце прогрессацарча буржуазни идеологий апологетически гIулакхо отрицательни реакци хьоаю «потреблене цивилизаце» сага дог кегадеш, доассадеш йола влияни еш хиларца дувзаденна хIанзарча капитализмацара шоай гIулакхаш критически леладеш болча Малхбузехьарча интеллигенце тоъал дукхача наьха.

ХIанзарча капитализма хьалашка беррига а юха ца къовлалуш а хIамашта тIехьа бовларо къоастаду адамаш дахилгеи ца дахилгеи ше, балха меттел, вахара а дола къайлагIара дизза бахьан а хиле дIаотт из.

Советски Союза Коммунистически парте XXIV съезда яьча КПСС ЦК Отчетни доклада тIа йоахар, Iилма-технически прогресса карагIдаьннарех шерра пайда эц монополеша шоай позицеш чIоагIъяра, къахьегамхошта эксплуатаци яри Iазап тIалоаттадаран. Бе-беча форме тIалоаттадеш да из Iазап.

Кхыметтел Даниел Белла а, мадарра аьлча апологетически «постиндустриальни общества» теоре автора, ший эгара тIехьарча статьяш тIа кхераш язду ВIашагIкхийттача Штаташка социальни лард тIа-тIа дукхагIа меллуш хиларах. Цхьаькха вовзаш волча американски социалога-прогнозиста Герман Кана «2000-гIа шу» яхача ший книжка тIа Американа кхоана хургда яхаш дувц материальни рузкъаш общества моральнии духовнии деградацеца цхьана алсамдувргхиларах.

Бакъдар аьлча, Iилма-технически революцега дIадодачоа критика елга цу вай бийцача социологашта данза ца доалаш дола гIулакх да. Цудухьа из белгалйоал леррагIа йоацаш хиларца, харц хиннача мифех хIанзачул тIехьагIа кIалхарйоахалургъяраш юхейита гIертарца.

Кхы тайла да гIулакх — Малхбузен интеллигенце «аьрдехьара» гIозараш. Царех дуккха бараш вIалла дош хеташ бац Iилма-технически революцех, хIаьта ма дарра аьлча, исторе лелам тIехьашкахьа юха лостабе ловш а ба. Масала, Тэодор Россака, хIанзарча «аьрдехьарча» радикализмаи студентийн болама идеологех цхьанне Америка общественно-политически вахара деррига цатоамаш дуxдувла хьаст лоархI «технократически тоталитаризмах». Цо кагирхой тIахьех Iилмахошта - экспериментатораашта тIа ца а дерзаш, шаманашта... тIадерзара. ХIанзарча американски кагирхой овлияэх цхьанне, психологи социологи волча Поль Гудмэна адамий оамала образец лоархI деррига гIулакхаш берашеи акхача нахеи санна уйла а ца еш леладар. ДагадоххарагIа аьлча, Малхбузехьа чIоагIа баьржача «хиппи» яхача боламо дуккхача хIамашта шийна чулаьцай Гудмэна идеяш. Из болам — хIанзарча капитализма хьалашка Iилма - технически революцех тIехьаленна дувлача зуламашта еш йола ший тайпара эйпера, ший волца теркам шийна тIаозаш йола реакци.

Бакъдар аьлча, техника ше нейтральни я, цудухьа цо хьесача катастрофашта бехке е йиш йолаш а яц. ЛоархIаме да кхыдар — из хьан бе йоалл. Нагахьа санна зуламеча наьхен зуламеча строян кулгаш уж дале, кердача техниках доала зулам дуккхазза а доккхагIа хилар кхерам болаш да цун дикача тIехьаленал.

ХIанзарча капитализма хьалашка Iилма-технически революце социальни тIехьалений шеррен цийсен мах баьб 1969 шера Москве хиннача коммунистическии болхлойи партей Дунен халкъашта юкъерча Совещане. Совещане документашка белгал ма даккхара, цу революце кхы а йоккхагIча масштабен кхы а дукхагIча иралцеи социальни антоганизмаш хьахилийтарга кхоачаваь ца Iеш, керда вIашдухьаленаш хьерца лелаш а я: «Из — эгара хьалха Iилма - технически революце хьаеллача боарам боашаш йоккхийча торонаштеи ерригача общества гIулакха парех пайда эцарга бодача наькъ тIа капитализмо, Iилмана карагIдувларех доккхагIдола дакъеи Iалаьмате дукха материальни ресурсащи тIема гIулакхашка а хьежаеш, къаман рузкъа кхоача а деш, уттаеча новкъарленаштеи юкъера вIашдухьаленаш. Из — хIанзарча производства общественни маIанаи цунна регулировани яра паччахьалкхен монополистически маIанаи юкъера вIашдухьале. Из къахьегамаи капиталаи юкъера вIашдухьале йоккхагIа хилар хинна ца Iеш, дуккха а дукхагIа долча къамий хьашташтеи финансови олигархенеи юкъера антагонизм кIоаргъялар а».

Капитализма хьалашка Iилма-технически революце дIайоахалургйоаца вIашдухьаленаш хьееш хилара тешал ду экономически дегIадаьхка буржуазни мехкаш чу а лоацаш хиннача ирагIча социальни конфликташа, къаьстта а укх тIехьарча шерашка. Уж конфликташ хилар хьахьокх Францеи Италеи болхлойн кагирхойи боламаш гIеттаро, США-рча негритянски боламо, кхычар. Уж конфликташ йолча хана болхлой классаца цхьана буржуазни правительствай политикана духьалъювл инженерно - технически Iилмай шерра интеллигенци.

Капиталистически дунен тIа санна йоацаш социалистически обществера производство буржуазе гIулакха пайдаш дукхагIа дара тIаерзаяь а йоацаш, беррига ерригача къахьегамхошта эшараш, искусственно хьадагалийца а доацаш, реальни дола эшараш кхоачашдара тIаерзаяь я. КПСС XXIV съездо нийслагIча пятилетка керттерча декхарех а лаьрхIа белгалдаьд дерригача халкъо леладу товараш дIахо дикка алсамдоахилга. Кхетадеш да, хиланза даргдоацаш дола эшараш ма могга дуккагIа кхоачаш а хилийта общества керда эшараш хьахулийтаргхилар, дIалехарий структура кхы а дукхагIа шеръергхилар. Циггара хьадоагIаш да Советски Союза Коммунистически парте лоархIамегIарча документашка къоастае оттаь дуккха актуальни проблемаш лоархIаме хилар а.

Экономически даькъе — из да бахача наьха массе а тайпай вахара боарам айбелга, халкъо дукхагIа леладу, эгара хьалхарча аргIанна йIаьххача хапа пайда эцаш леладергдола товараш хьаду промышленность дIахо дегIайоалаяр, мах беч бахача наха гIулакхаш деча предприятей болх тоабелга.

Морально - этически даькъе— из да потреблене культурах кхебар, хIамашца леладу, гоал даьлча чIоагIа кхераме дола гIулакхаш нийсдулургдоацаш, цIаккха а кхоачалургдоацача духовни рузкъашта кагирхой кIоаргга тIаберзабелга.

Уж деррига дешаш — Советски мехка дегIаахара боарам лакхбар бахьан долаш хьахинна хIамаш, Iилма-технически революце заман чу из болара хьокхам.

(ДIахододар хургда).

(АПН).

[1] ДIахододар, Долалур 1971 ш. 31 VIII арадаьначча «Сердало» тIа.

КАЗАХСКИ ССР. Алма-Атарча еза-йоккхача машиностроене заводе даьккхад ер сурт. Шоана бIаргагу технически тIахьожама отдела воккхагIвола мастер В. И. Семенови (аьрдехьа) экспериментальни цеха начальниx И. С. Шелеви. Лакха легированни болатех диткъа оагIош дола турбаш еча станага хьежаш латт уж. Заводе хьаяь стан Румынена лаьрхIа я. Казахстанерча йоккхагIйолча предприяте, СЭВ XXV сессе тIайийца комплексни программа кхоачаш а еш, керттерча продукцех 25 процент экспорте ухийт. Iаьржачеи сийрда бесаш долчеи металлургена лаьрхIа дуккха станаши специализированни агрегаташи хIанзле а болх беш я Болгаре, Польше, Венгре, Румыне, ГДР-е.

Ф. САЛЬНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ГIИШЛОШЪЮ ГОВЗАНЧАШ КИЙЧБУ

Массанахьа эшаш йола гIишлошъерий говзал Iомаю оаха тхоай школе. Деша хьаэц бархIи итти классаш яьха мехкарийи кагий нахи. Шера дийшачул тIехьагIа гIишлошъяра балхий мастераши десятникаши хул царех. Школе деша безам болаш-м дукха хила мег. Цхьабакъда тха дешара база зIамига хиларца хIара шера 60 саг деша хьаэц оаха. Уж республика колхозашкара, совхозашкара, межколхозни гIишлошъеча организацешкара направленегIа хьаухийт. Эшачул дуккагIа хуландаь конкурс оттаю школе, дикагIа знанеш яраш чакхбоал. Укх шера веррига 60 саг школе деша хьаэца везе хIанзлехьа 50 процент совгIачар каьхаташ хьачуденнад. Занятеш дIайолаергья оаха цхьоалагIча октябре. ХIаьта из ха тIакхачалехьа соахкара группа дийша йоал. Укх деношка экзаменаш хьаэца йолаергья царгара.

И. ИБРАГИМОВ,
Грозненски гIишлошъеча мастерийи десятникийи школа директор.

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ДIАХЕЦАРГЬЯЦ

Автотранспортни комбината водителаша болх бу республика дуккхача объекташка, промышленни предприятешка, гIишлошъеча организацешка. Цар дIаюха кхухь тайп-тайпара мовхьаш.

Укх шера дика къахьег комбината коллективо. ЦхьоалагIча августе 119,2 процент кхоачашъяьй цо 8 бетта план. Цу юкъа планагIа бахьа боагIачул совгIа дIа-юха бихьа мухь 120 эзар тонн я, 155 тонн гаргга доагор кходаьд комбината болхлоша.

Комбината болхлоша иштта овсаре къахьегар цхьаннена а къайле йолаш дац. Социалистически яхь дика вIаштIехьъяьккхай кулгалхоша, партийни, профсоюзни организацеша. Лира къовсам лоаттабу къахьегамеи производственни дисциплина телхаерашца. ТIадилла гIулакх ханнахьеи цIенен кхоачашдара хIаране бехктокхам лакхбаьб.

Комбинате лелаеча социалистически яхье хьалхара моттиги комбината карара кара тIеха ЦIе байракхи шоллагIча автоколоннага я. Колонне болх беш ва 60 водитель. Балхах кхеташи наьха оамалаш дика йовзаши вола Ибрагимов Сейт-Ахьмад ва цу колоннана кулгалдеш. Балха венача хана цхьа хIама гучадьлар Сейт-Ахьмада. Цхьаболча водителаша лерттIа доал дацар машенашта, сихагIа рейсагIа аравалар духьа машенаш кулг тоха, тоае езаш хилар къайлакхухьэр. Из бахьан долаш каст-каста йохар уж. Из план кхоачашъяра чIоагIа Iаткъар.

Иштта гIулакхий «овлаш» цIендаь тийдар нов. Ибрагимова. ЗIамига а тоае езаш хуле рейсагIа араяллийтац цхьаккха а машен. Цудухьа машенаш кIезигагIа йох. Нагахьа санна йохе а хьалха санна слесараша тоаярга я ца хьежаш машена да ше оарцагIвоал из сихагIа тоаяра. ХIаране балха хьдда учет лелаю. Цудухьа колонна шоферашца овсаре къахьег.

Къаьстта дика болх барца колонне меттел ерригача комбинате а шоай цIераш дIайовзийтай цхьаболча шофераша. Царех ва самосвала водитель Царенко Яков Кириллович. Карьеуроуправлене Советски районерча Ярыш-Марде кIир йоаккха тIо кийчбеча болх бу цо. 20 шера машена ко бе доаллядаьча цунна дика йовз техника. Мухь дIа-юха кхахьара щий заданеш даим тIеххоачашъю. Машенаш авареш ца еш лелаяра комбинате хьаккхайкаьча яхье дикагIа йола моттиг яккхарах цхьоалагIча степена значок еннай цунна. БархIлагIа пятилетка кхоачашъеча доккхий гIулакхаш карагIдувларах деза совгIат — Октябрьски революце орден еннай Царенко Яков Кирилловича.

Чинке жагIа боаккхача карьере болх беш ва Устарханов Хьасан. Цо Iалашъю тIох жагIа боаккхаш йола установкаш. Нагахьа санна из а иштта кхыбола водителаш а мела хуле, кIезига тIо хьатIаозе бизаача низаца болх булургбац установкашта. ТIаккха цунах пайда ийбеча организацешка кхоачам хиллал жагIа дIакхоачаргбац. Цхьабакъда, шоай дегIа хулача халон духьа наха хьовзам хулийтаргбоацаш ба Устарханов Хьасани цун новкъостийи. СменагIа 180 тонн тIо хьатIаоза беза Хьасана. ХIаьта цо ший самосвалаца хьабахь 250 тонн. Авари ца еш машенаш лелаяра комбинате хьаккхайкаьча яхье дика дакъа лацарах шоллагIча степена значок еннай Хьасана. ВоагIаш ваьв цох коммунистически къахьегама ударник. Дика болхло хиларах тарра общественни вахаре а доккха дакъа доац нов. Устарханова. Колонна профорги комбината партийни бюро члени ва из.

ДикагIа бола водителаш бувцаш хьоаха ца бича баргбац Шамсадов Алдам, Албастов Турко. Кхы а йIаьхъе йиш я из список. График телхаеш цхьаккха а водитель вац шоллагIча автоколонне. ДIахо йодача хана а комбинате хьалхара моттиги карара кара тела ЦIе байракхи шийга йита лерхIача колонна коллективо ерига торонаш оарцагIъяьха къахьег.

Х. БАЛАЕВ.

СУРТА ТIА: дикагIа вола водитель Устарханов Хьасан.

И. ПЛИЕВА сурт.

ШИ КIИРА МАРА ДИСАДАЦ

Нохч-ГIалгIайчен пачхалкхен опытни станце Iилмахошен специалисташен укх шера чIоагIа йоакхо яьй цкъа дIайийча дуккхача шерашка хулача баьций а ялата-бобови культурай а ги совдаккхара. Колхозашта а совхозашта а лаьрхIа цар Iалашдаьд 600 центнер фу. Цунца да хьоккхача «райграсы» культурни даьгIенашка дIаювча овсяницай, «Тимофеевский», «Костер прямой» баьций ги. ЧIоагIа эшаш да из даьгIенаш кердаяхара.

Дуккхача шерашка хула баьцаш лелаяр керда гIулакх да вай республике. Цудухьа цхьадолча боахамашка укх шера духхьашха дIаюш я уж баьцаш.

Ала деза тайп-тайпарча культурай балхий агротехника цхьатарра йоацилга.

Кхаь тайпара я дIаювш йола баьцаш.

«Райграсы» оалаш я цаI. Из я дуккхача шерашка хула буц. Дикка лакхлуш а, овла чIоагIа болаш а я, цудухьа йокъала а шелала а дика духьал отталу.

Кхотаденнача, овлаш увча лаьтта дикагIа хул цу сортах йола буц, хIаьта кIаьдача лаьтта дIайийча цун хьувкъам вогIа хул. «Райграсы» сортах йолча баьца дукха зе дац цу тIа хьайбаш доажадаро, иштта хьекхачул тIехьагIа дегIа а дикагIа ух из. ДIайийнача шоллагIча шера къаьстта лакха хул цун хьувкъам. Геттара дика хургда ткъо процент кхыча баьца фуца э а яь из дIайийча.

Мел ги тасса деза хIара гектара тIа?

ДIатоссача фуна боарам 60 килограммагара 82 килограммага кхоаччаш хила беза. ХIаьта из дIадера тIеххьара ха 15 сентябрь я. ТIехига дIаде а деза.

«Овсяница». Из дукха мергIалгаш а гIанаш а долаш я. Культурни даьгIенашка дIаера дика я «Овсяница луговая» оала буц. Мичча беса климат хилча а хьахулаш я из. Бакъда, дукхагIа тIоадал йолча лаьтта хьувкъам лакхагIа хул. Лакха а листа а гурматаш йолаш тIайоал «Овсяница луговая». Цун овлаш кIоаргга лаьттагIа Iочуухаш хиларах йокъал дукха новкъа хилац цунна. Iад санна гоама урагIа уха цу баьца мергIалгаш 110 сантиметр лакха хул. Цун хьувкъам эгтара боккхагIа хул дIайийнача шоллагIча е кхоалагIча шера. Из кхы хIаманца ца эеш дIае еза. ХIаьта из дIаер сентябрь юкъе кхачале чакхдаккха деза. Гектара эшача фуна боарам 48—55 килограмм ба. Цу баьца новкъа хилац кхашка доажадеча хьайбай баргаша лаьтта тоIадар. Шера кхозза а диазза а хьакха йиш я из, хIаьта цунах кийчъяь йол чIоагIа чам болаш юъ дерригача хьайбаша.

«Овсяница тростниковая». Из белгал я сиха лакхъяларца. Цкъаза цун мергIалгаш 1,5 метр лакхлу. Iаьржача лаьтта дикагIа хул, бакъда во хьувкъац лоабат болча а гIум увча лаьтташка а, нагахьа санна тIоадал тоъаш хуле. Иштта хьувкъ из ушалаш лаьттача моттигашка а. Цун хьувкъам а дIайийнача шоллагIча шера лакхагIа ба.

Кхыча баьцел дукхагIа хуле а йол гIожагIа я. Цудухьа из хьакха еза зиза даттIале. Гектара тIа тоссаш дола фу 35—65 килограмм да.

«Ежа сборная» яха буц злакови баьцашта юкъе толашагIа яр я. Йоккхача гурматашца тIайоалача цун мергIалг 120 сантиметр лакхалга кхоач. Цул совгIа моллагIа ха оттерах къарлац из. Буц дIаера къовстадеш дола лаьтта дукха кIаьда хила йиш яц, хIана аьлча цу тIа доахан дажа лаьккача овлаш а тIехьа хьалйоах баьца гурматаш.

Хьалхе а зиза доакх баьцо (май бутт юкъе кхоаччаш). Цудухьа кхыча культураца эяь из дIаювш хилча цунах тоха еза иштта хьалха зизадоаккхараш. БIаьстан юхье еза каткаш тIа а яьха лаьтта тоIадича дика хургда. ЧIоагIа чам болаш юъ цун йол моллагIча хьайбо. ВIалла а хила йиш йолаш хIама дац буц хьоккалга тIехьадалийтар, хIана аьлча ший ханнахьа из ца хьокхе цунца Iов дохьаш.

Цхьан гектара эш 30—45 килограмм фу. ДIаера тIеххьара ха я 15 сентябрь.

«Тимофеевка». Цкъа дIайийча дуккхача шерашка хулача баьцех дукхагIа дакъа цунга кхоач. Цун мергIалгий лакхал 120 сантиметр да. Лаьтта моллагIа а бе хетац. Клеверца эяь дIайийча геттара дика хул. Iац кIалара атта йоал. Ше дIаювш хилча гектара 12—20 килограмм фу эш, хIаьта клеверца эйча 6—10 килограмм.

«Костер». Массехк тайпара я из буц. Бакъда, вай республика хьалашка эгтара дикагIа хулаш я «Костер прямой» яхар. Цунна дика да декъа а кIай а лаьтта. Iы долча а тIаьдача а лаьтта тIаялац из. Хьалашка хьежжа из дIаювш хилча же боахама дика доакъар да из. Зиза даккха доладеннача хана хьакха еза из буц аьла лаьрхIа. Ха тIехйоале пицхий хьисапе а йийрзе во хул из.

Гектара тIа тасса деза фу 50—60 килограмм да.

ХIанз укх сахьате боахамашта хьалхашка латтача декхарех цаI да ма могга сихагIа цу баьций фу Iалаш а даь ши кIира далале из дIадер. Цунца мара вIаштIехьдаргдац хьайбашта доакъар дукхагIа хилийтара лард йоллилга.

П. НОВАКОВ,
агроном.

СУРТА ТIА: Грозненски химически комбината № 131 йолча цеха «В» смена дикагIбола аппаратчикаш (аьрдехьара аьттехьа) коммунист Петелин Владимир, комсомолка Салова Елена, Быччкова Варвара, Бондаренко Юрий, воккхагIвола аппаратчик Шиянов Олег, Лучко Валентина. КIира совгIа ха я цар сентябрь бетта чотах къахьега.

С. Хугаева сурт.

ГУРАХЬ ЮВЧА КУЛЬТУРАШТА— ЛАКХА АГРОТЕХНИКА

Ачхой-Мартана района кхаш лелaдераша шоашта хьалхашка декхар оттадаьд гурахь дIаюв культураш агротехнически лоацача хана дIае, хIаьта цу культурай фу дерриге а цхьоалагIча классах хилийта.

Уж гIулакхаш Iалаьмате лоархIаме долга хьахьекхар ялат чуэцара итогаша. Ерригача районе юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 20 центнер гурахь дIадув ялат чуийцад, хIаьта «Орджоникидзевский», «Новосельский» совхозашка кхы а лакхагIа хилар хьувкъам — хIара гектара тIара 30 центнер гаргга. Белгалде деза цу боахамашка а цхьацайолча участкашкара хьувкъам кхы а лакхагIа хинналга — 32—35 центнер, из хьувкъам баьлар агротехнически лоацача хана ялат чуийцандаь. Цунца цхьана ала деза боахамашка нийлха йолаш, оасар дукха долаш участкаш хинналга — из хилар ялат ханнахьа дIа ца дер бахьан долаш, доаггIача тайпара гербицидашца обработка ца ярах.

ДIадахача шерашка даьна гIалаташ дIа а доахаш ялат дIаде кийчлуш ба тха района кхаш леладераш. Фуд цу хьакъе районе деш дар?

25 август тIакхоачаш ерригача районе аха дезача лаьттах 90 процент аьха даьннадар. Белгалде деза укх шера а из болх «Орджоникидзевский», «Новосельский» совхозашка эггара дикагIа чакхбаьккхалга, аьха лара системах оахаш деррига лаьтта ялат дIадера кийчдаь даьннад цу боахамашка.

Боккхача лоархIаме да лакха хьувкъам кхебара севооборот нийса лелаяр. Из кхета а деш района кхаш леладераша гурахь дIаюв культураш дIае, лаьрхIад ялата-бобови культураши, цкъа дIайийча дуккхача шерашка тIаювла баьцаши, силоса йийна хьажкIаш хиннача лаьтташка.

ХIанз геттара лоархIаме да юхедиса лаьтта сихха аьха даккхар, цудухьа кхаш леладераша деш деннад 5 сентябрь тIакхоачаш из болх йистебаккха.

Лаьтта оахаш района боахамашка дицдалийтац фу кийчдара гIулакх, белгалде деза цхьадолча боахамашка деррига фу цхьоалагIча классах а долаш хIанзле кийчдаьлга. Иштта «Самашкинский», «Новосельский», «Орджоникидзевский» совхозашка 15 августе цхьоалагIча классах а долаш деррига гурахь дIаювча культурай фу долаш дар. ЛедарагIа лел из болх «Лермонтовский» совхозе, нагахь санна кIин фу укхаза деррига цхьоалагIча классах а долаш Iалашдаь дале, мукха фу шоллагIча классах мара дац. Лоацца аьлча ерригача районера фу лакхача кондицех да, цох 77 процент цхьоалагIча классах а долаш. Белгалде деза укх шера «Самашкинский», «Орджоникидзевский», «Лермонтовский» совхозашка «Кавказ» яхача кердача сортах дола кIа дIаде лерхIалга, иштта Iалашдаьд «АЖИР» яхача сортах болча мукха фу а.

Боахамий кулгалхоша, специалисташа деррига даьд ялат дIадувш эшаргйола техника болх бе кийча хилийтара: боахамашка йолаш я 66 тракторни сеялка, уж лелае трактораш а.

Иштта теркам тIабахийта кийчбир механизатораш а, уж дукхагIа долча даькъе опыт йоккха йолаш, массехк шера из болх беш ба. Масала, хьаэцаргья вай «Самашкинский» совхоза № 2 йола отделени. Дуккхача шерашка болх беш ба укхаза трактористаш З. Сулейманов, Б. Микиев, В. Мижиев, сеяльщикаш М. Тапсуркаев, М. Бахаев, З. Кезиев, кхыбараш.

Ала деза ялат дIадера кийчо еш цхьанца кхоачамбоацараш нийслуга, царех цхьадараш тха бехкагIа а дац. Кхашка тоъал минеральни удобренеш тайсаяц. ХIанзалца 900 гектара тIа 322 тонн мара минеральни удобренеш тайсаяц, хIаьта из болх-м 4000 гектара тIа бе безаш бар. 1200 тонн минеральни удобренеш а товсаш... Района боахамашка вIалла а йоаnаш я гранулированни суперфосфат, фуца цхьана лаьтта тасса езаш я из.

Укх деношка района боахамашка гурахь дIабув доакъара лаьрхIа кен дIабе болабаьб, хIанзле 200 гектара тIа дIайийнай из культура.

А. МАТЮШИНА,
Ачхой-Мартана района юртбоахама управлене начальник.

Силос— планал совгIа

Грозненски шурий совхоза механизатораша хIара шера йоакхо ю хьайбашта тоъал доакъар Iалашдара.

ХIанз уж силос йоллаш ба. ДIадахача шерашка хинначул дукхагIа Iаллаъе еза из — 41 эзар тонн.

Совхоза отделенешта юкъе къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб доакъар Iалашдара болх шоллагIча отделене. IуйрийIна деиа сарралца ца хаддаш комбайний, автомашений моторий таташ латт отделене кхашка. Къахьегам лерттIа вIаштIехьбаккхар бахьан долаш хIанзле планагIа йоагIа 11 эзар тонн силос елла а яьнна дIахо из болх дIахьош ба укхаза. ХIанззалца пхиъ силосни комбайн хиннай отделене хьажкIаш хьокхаш, хIаьта хIанз царех кхоъ совхоза цхьоалагIча отделенена гIо де яхийтай. Белгалде деза укхазара комбайнераш Iалаьмате лакха говзал йолаш болга. С. Сосаева, С. Сулейманова, Д. Хакиева сменагIа хIаране 60 тонн силосни масса хьакха езача, 100—115 тонн хьокх. Къаьстта белгалваккха веза С. Сосаев, хьажкIаш чуэца волавелча денз 1900 тонн силосни масса хьекха ваьннав из. Социалистически яхье ца хаддаш хьалха латтача цу механизатора комбайна тIа михо ловзаеш я карара кара тела цIе вымпел.

Планал совгIа пхиъ эзар тонн силос йолла лерхI отделене.

А. ЮНУСОВ.

КЕРДАДАРАШ ЛЕХАРИЙ МУГIАРАШ ШЕРДАРА

«Рационализацей изобретеней дикагIйола цех» яха сийлен цIи яккхара хIара кварталах социалистически яхь йоаржаю тха заводе.

Завода болхлой технически творчествана дукхагIа юкъезар, рационализаторски предложенесхи изобретенехи пайда ийбелга тоадар да яхьа керттера декхараш. Уж производствана дукхагIа юкъеккхаьаро пайда бу, болх аттача а боаккхаш аьшк, доагор, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоайт. Яхьа итогаш еча хана коллектива йоккхалген кийчъеча продукцеген хьежжа кхаь даькъа екъ цехаш. Масала, хьалхарча группана чуйоагIа механически, мехкдаьтта аппаратурай, сталелитейни цехаш.

ШоллагIча группана сборочни, чон лоаладеча, кузнечно-прессови, ролико-втулочни зIанарий, фонтанни арматура, № 12 йолча цехий коллективаши. кхоалагIча группана юхейиса ворхI цех чуйоагIа.

ХIара группе хьалхара моттигаш яьхача коллективашта шишша премиш хьожаю: хьалхарчарна 250—150 сом, шоллагIчарна 180—120 сом, кхоалагIчарна 150—190 сом. Хьалхара премеш лу е хьайица е шоай изобретенеш производствана юкъейнхьача цеха коллективана. ШоллагIа йола премеш лу дукхагIа пайдане рационализаторски предложенеш балха юкъейоалаяьча коллективашта.

Яхьа итогаш яьчул тIехьагIа премеш хьожае езаш шишша-кхоккха коллектив хул группе. Цига дукхагIа рационализаторски предложенеши изобретенеши кийчъяь производствана юкъейоалаяьраша лу премеш (хIара предложени цхьаца бал лоархI). Нагахьа санна сталелитейни цехо 150 процентн мехкдаьтта аппаратурай цехо 120 процентн хIаман кхомбара шера план кхоачашъяьяле а, цар юкъеккхиьа кердараш дукхалга диллача цхьаттара хуле цхьаца бал лу царна. Из нийса дац. Творчески къахьегама боаггIача тайпара мах ца бар да из, хIана аьлча цхьан коллектива эффективность лакхагIа я. Из кхоачамбоацар дIадаккхара итогаш еча хана рационализаци изобретеней керттера экономически хьокхамаш ларде лувш могадаьд. Цу кердача методагIа коллективай творчески къахьегама дикагIа мах булу. Белгалдаха доагIа яхьй цхьадола хьалаш. Рационализаторски предложенеш хьачуялара план кхоачашйича 10 балли, хIара тIеххоачашъяьча 5 процентах 1 балли лу. Рационализаторски предложенеш балха юкъеяхьара план кхоачашйича 20 балли, хIара тIеххоачашъяьча 5 процентах 1 балли лу. Экономически эффективноста задани кхоачашйича 30 балли, хIара тIеххоачашъяьча 5 процентах 1 балли лу. 100 болхлочох 5 рационализатори изобретатели хуле 5 балли, хIара сағ тIа ме кхетт 1 балли лу. Иштта дукхагIа баллаш яьхараштa лу хьалхара премеш, хIаьта экономически хьокхамаш кIеззига лохагIа долчарна шоллагIа йола премеш лу. Группашка хьалхара моттигаш яьхараштa телача премешта укх боараме ахча тIатехача бакъахьа да: хьалхарча группе — 270—250 сом, шоллагIча группе — 200—180 сом, кхоалагIча группе — 150 сом. Творчески къахьегаме цар дакъа лацарга хьежжа цехий начальникаштен ВОИР-а Совета председателаштен коллективашта хьожаеча премех 40 процент лу. Лакхе белгалъяьха мероприятеш йизза чакхъяхаро завода творчески къахьегарий мугIараш шердергда.

В. ЛОБАНОВ,
«Красный молот» завода рационализаце, изобретеней технически информацеи бюро начальник.

Хьинаре къахьегаш а коллективе сий лакха лоаттадеш а хьавоагIа Грозненски ремонтно-механически завода цхьоалагIча цеха газоэлектросварщик Осипенков Анатолий. ТIехдика болх а беш ший сменни нормаш 140 процент, кхы совгIа а кхоачашъю коммунистически къахьегама ударника.

СУРТА ТIА: Осипенков Анатолий болх беш воалл.

И. ПЛИЕВА сурт.

ГУРАХЬ ДУВЧА ЯЛАТИЙ ЛОАРХIАМ БЕШ

ЩIаккха а ца хиннача бесса дика дIадолх кхашкара балхаш тха районе. Йиллача хана чуийца даьхар тха боахамаша гурахь дийна ялаташ. Цунга хьежжа совхозаша тIеххоачашйийр пачхьалкхенга ялат дохкара задани. ПланагIа 12500 тонн дIадала дезача пачхьалкхен ялатий пунктaшка дIакхачийтар 19000 тонн.

Дерригa балхаш комплексно дора. Масала, ялат чуэцарца цхьана мукъадаьнна кхаш чах цIендора, шозлагIа культураш дIаера а, гурахь дувча ялата а, зяба а лаьтта оахар, кхыдола балхаш дора. ХIанз укх сахьате ерригa совхозаш кийчо еш я гурахь ялаташ дIадера. Цу хьакъехьа деш дувцаш парте райкома бюро хилар. Цига совхозий кулгалхошта а, агрономашта а тIадиллар гурахь дув ялаташ агротехнически ханаш тIехьа ца тетташ чакхдахар.

ХIанзле а гуш да толамаш. Укх шера гурахь района боахамаша дIадувргда 18482 гектар ялат. Август бутт чакхбоалаш ялаташ дIаде мара ца дезаш кийча дар 13700 гектар кхащ, вешта аьлча план 75 процент гаргга кхоачашъяь хул из.

ХIара дийнахь района кхашка болх беш я 85 комбинированни лаьтта оаха агрегат. Царех 63 агрегат дийнахь а бус а болх беш я. Сентябрь бетта хьалхарча деношка деррига ялат дIадера эша лаьтта кийчде дош деннад механизатораша.

Юххьанца геттара ледара дIадоладаьдар лаьтта ахара балхаш. Бакъда, райкомо а райисполкомо а тIахьожам болабича тоаделар гIулакхаш. Нагахь санна хьалхарча деношка оахам деш 7 трактор хиннаяле, хIанз «Надтеречный» совхозе 11 я уж. Царех 5 агрегат кхаь сменагIа болх беш я. Цу тайппара да гIулакхаш кхыча боахамашка. Къаьстта дика кийчду лаьтта «Знаменский», «Озерный», «Гвардейский» совхозашка. Цига хIанзле а аьхна даьннад гурахь дувча ялаташта къоастадаь кхаш. ХIанз зяба лаьрхIа оах. Белгалдаккха деза хIара боахаме кхоачам хиллал лакхарча кондицега дIакхоачадаь фу хилар а. Районе кийчде дезаш 4352 тонн фу дар. Кийчдаьр 4395 тоннага дIакхаьчар. Цунах 4161 тонн хьалхарча классахи 234 тонн шоллагIча классахи да, хIаьта кхоалагIча классах да дисар.

Фу Iалашдеча а дика толамаш даьхад «Знаменский», «Озерный» совхозаша. Цхьадолча боахамашка хIанзле а дIаде доладаьд мошача доакъара лаьрхIа гурахь хьалха дIадувш дола ялаташ.

Масала, «Братский» совхозе хIанзле а 60 гектара тIа дIабийнаб гурахь був мукх, 50 гектар рожь. Из болх беча белгалваьлар хIара сменни задани 150—160 процент кхоачашъеш вола Абаев Мусали.

Хьайбаш леладеча «Гвардейский» совхозе а, «Минеральный» оалача дулха-шурий совхозе а доакъара лаьрхIа дIадув рапсаца эдаь рожь. ХIара боахамо из культура дIае лерхI шишша бIаь гектар. ХIанзле а рапсаца вбаь 50 гектар мукх дIабийнаб цар.

Лаьттанца беш бола болх лакхара культура йолаш дIабахьара а, хьувкъам лакхбара а чIоагIа йоакхо е езилга белгалдаьккхад КПСС XXIV съезда решенеш тIа.

Тха районера къахьегамхой гурахь дув ялаташ агротехнически лоацача хана дIадийна а даьха, хьатIадоагIача шера хьувкъам лакхбара чуийнна лард йоллаш ба.

И. ГАЙРБЕКОВ,
КПСС Надтеречни райкома юрта боахама отдела заведующи.

ЗНАНЕШ ЛАКХЪЮ

ХIара шера керда дешархой хьанийбу оаха. ДукхагIча даькъе тха школе деша ухараш мехкдаьттахимически промышленностера кагирхой ба. Укх шера а 371 дешархо хьанийцав оаха. Царех 100 совгIа саг республика мехкдаьттахимически промышленностера ва. Наьха дешарцара безам лакхбеннилга хьахьокх укх масало. Нагахьа санна соахк 15 класс мара хиннеце, укх шера 18 класс вIашагIъеллай школе. ХIара классе 22—23 дешархо волаш кхо класс гIакхийтай укх шера.

Тхоашта болча аьттона а доацаш балха боахкача наьха деша йиш хургйолаш школе шин сменагIа занятеш хургйолаш вIаштIехьдаьккхад. Цо итташ болча къоначa производственникашка къахьега я деша а торо хулийт. Белгалдаккха деза, дийнахьарча школашка санна кIира диазза мара занятеш хилац тха школе. Цудухьа юкъерча дешара программа йиза дIахьеха кхуьрг-доацандаь 11 класс хьайийлла йолаш я. Дукха ха йоацаш бархIи цхьайттен классаш чакхъяьхай везткъанел совгIа волча саго. Царна юкъе дика дийшараш дукха ба. Масала, царех цаI ва химкомбината аппаратчик Овчаров Борис, иштта кхыбараш. Школа коллективо айхха бувзам лоаттабу производстваца. Дешархой цIагIара а балха болчара а хьалаш довзаро кхетам балара доккха новкъостал ду тхона.

М. ГЕРМАН,
Грозненски № 4 йолча болхлой кагирхой школа завуч.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ТАХАН 26 ШУ ДУЗ ДРВ ХЬАКХАЙКАЯЬ

ДИЙНА Я РЕВОЛЮЦИОННИ ТРАДИЦЕШ

Цlаккха диплургдоацаш са дег чу дийшар цхьан письмо мугIараш. Ханое из хьаьхекхар сога вьетнамски поэта Те Лан Вьена. «...Яздеш хилча, дог-уйла чIоагIа долаш хила веза. Дийнахь походе ваха е карателий отрядаш юхатоха, е бомбаех лачкъа, е кхашка болх бе безаш хул. Саррахь, къойлам бе а белла Iохайча, хьай дегIаца низах хIама дисадац аьнна хеталу хьона. Ишта кхоачаш итт-ялх мугI язбаь а валалехьа, хорша йолалу...»

— Письмо автор малав? — хаьттар аз Вьенага.

— Цхьа поэт ва. ХIанз Къулбехьен Вьетнаме тIом беш ва из. — Хьалхашкарча оагIо тIа цIе эилаш тIалатта тайша письмо ботт хьакхоьдабир сога соца къамаьл деш хиннача. Цо, гучох, Воавращенни меч яхача Iама йистерча киоска чура ийца хила мегаш бола массавара бар санна бола ботт: — ХIаьта укхаза поэта аз денна жоп да.

«...Геттара чIоагIа хоза хет сона тайжача Iамагахьа е сомий бешагахьа юхьмараш йолаш дагIача кора йисте Iо а хайна яздеш. Цхьабакъда, тешам дукхагIа ба са халача хьалашка яздаьчох. ГIийлача кIерамгара йоагIача сердалон хам бе ховчо йоаккхо ю сага дег чу латтача сердалонь».

Сага дег чура сердал... Из сердал бахьан долаш цхьанахьа къулбехьен вьетнамски фронте хIанз Кортамукъален Халкъа герзашпарча низий бIухошца цхьана атаке ух поэт — Те Лан Вьена доттагIа. Из сердал бахьан долаш Пуло-Кондора застенкашка, Тихоа яхача сайгонски набахта, Бьенхоа, Куиньон яхача казематашка Iазап озаш боакх шоаьта низаш дарах денадах боханза бола эзараш тутмакхаш. Къулбехьенвьетнамски патриоташа курра дIахо хьу Сийлахь-боккхача Октябро дIадоладаь гIулакх хьал а лаьца Къулба-Малхбоален Аз дIахо хьош йолча Августовски революце айяь къаман кортамукъален байракх.

Цхьанна а халкъа яц ший исторе тIема революционни оагIошца ювзаенна ярел езагIа реликеш. ХIанз 26 шу даьннад 1945 шера Августа традициеш вьетнамски халкъо еза лелаю. Цо дораю уж агрессора духьал къонахчал долаш лоаттабеча къовсаме, зенитнии береговойи батареяшка, ДРВ заводашка а фабрикашка а, дуган чайн кхашка, Контума лоамашкеи Меконга дельтеи, Тайнинка джунглешка а напалмо доагадаьча Куангчи лаьттан тIа а — Къулбехьен Вьетнаме.

ДРВ моллагIча миIинге хьо нийсвелча, цига бахача наха хьахьожхаргья хьога Августовски революци кийчъярцеи чакхъяккхар.

пеи ювзаенна моттигаш. Вьетнамски разлив оалаш йолча Пакбо, базальтови гроте дагIийсад Хо Ши Мина болх баь цIалг. Тандчао яхача юрта (провинци Тюйенкуанг) заседани еш хиннай массане а цхьана восстани яреи Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман комитет — революцена кулгалду орган хьаьреи хьакъехьарча резолюце проект тIайица Вьетнама конгресс.

Ханоера Ханг Нанг яха улица, цIа № 48. Хо Ши Мина укхаза язъяьй кхычарех тийша хIама доацаш хилара Декларапи. ХIаьта, бакъдар аьлча, 1945 шера 22 сентябре, дунен шоллагIча тIема тIеххьара залпаш йийнна яьннеи Августовски революци чакхъяьннеи, Вьетнама Демократически Республика хьакхайкаяь Бадинь яха майда легендарни я.

Вьетнамски революце традицеш... Уж хьахиннай халача 1930 шера Нгеан яхача провинце Советски Iаьдал оттадар духьа тIом лаьттача хана. Индокитая Компарте уж хьаенай французски колонизаторашцеи япоски милитаристашцеи атта боацаш лоаттабаьча къовсамах чакх а йоахаш. Уж чулаьцай коталонца яьннача Августовски революце, ДРВ хьаяро. Уж чIоагI а еннай, дегIа а ихай маьрша вахар хьалдеча юкъагIа.

Цхьабакъда, дIаьха хилавзар демократически Вьетнама лаьттан тIара маьрша шераш. 1964 шера 5 августе юха а Iаьржа морхаш гулъелар мехка тIерча сигала. Цlереи болатеи низ чутехар ДРВ-ена американски агрессоро, Къулба-Малхбоален Азера социализма форпост хIалакъяь дIаяккха, паргIатонгеи кхычарех тийша хIама доацаш дахаргеи бода никъ Индокитая халкъашта бехка дагахьа. Цхьабакъда, коталонашца па а боалаш, эхь тIа а долаш масса мотте эшарца гIоргбаьннаб Вашингтона ше болабаь тIом. Вьетнамски халкъо къонахчал долаш лоаттабеча къовсамо хьаьхекхад, паргIатеи кхычарех тийша хIама доацаши дахара йола ший еза бокъо леррагIа хьаллоаттаеш, Советски Союз, деррига прогрессивни адамаш тIехьа латташ дола халкъ эшадергдоацилга. 1968 шера 1 ноябре ДРВ-ена чуетта бомбаш соцаязза а цул тIехьагIа Париже йиъ оагIорахьарча переговорий истола хьалхашка Iохаяза а яланзар США. Агрессена еш хиннача эскалацех ерригача фронташка — тIема, политически, дипломатически — интервенташ эшара эскалаци хилар.

1975 шерарча Августа традицеш Къулбехьен Вьетнаме дIахо хьу Къаман кортамукъален фронто, РЮВ Ханна йолча революционни правительства. ДРВ-еи РЮВ ВРП-еи вакалий Парижерча совещанера бакъахьара позици ма ярра кхетаеши хьаллоацаши я СССР-о, кхыча социалистически мехкаша, дунен тIарча машар безача дерригача низаша. ДРВ хоадамболлаш хьаллаьца ворхI пунктах латта РЮВ ВРП эггара тIеххьара машара предложенеш вьетнамски халкъа овлангарча хьашташа ма яххара я, вьетнамски проблема политически къоастаяра йола реальнии эффективнии лард я.

Советски Союзо массаза а хьаллоатта а лаьд, лоатта а ду, лоатта а дергда вьетнамски халкъа бакъ гIулакх, Вьетнама къахьегамхой Парте, ДРВ правительства, РЮВ ВРП кулгалхоца цкъа санна дукхаза а белгалдаьхад социализм хьалъеча, США агресси юхатохача вьетнамски халкъо доаха толамаш СССР деча новкъосталахи хьаллацарахи дIахада йиш йоацаш хилар. Укх тIеххьарча 16 шера Октябра Мехко новкъостал а деш ДРВ-е хьал а яь, болх бе йолаялийтай 145 совгIа тайп-тайпара объекташ. ХIанз укхаза болх бе йолайолийташ я боккха халкъа боахамеи оборонни лоархIам болаш йола промышленноста металл чакхдоадхача, энергетически, кIора, химически доакъой йоккхий предприятеш. Массаза а санна цу гIулакхна вьетнамцашта новкъостал ду советски наха. Укх деношка кулгаш яздаь Советски Союзо ДРВ-ена оборонни низ чIоагIбара юхадехаргдоацаш кхы тIа а новкъостал дара хьакъехьарча кердача соглашенеша кхы цIаькха а социалистически солидарность хьахьокхаш хилар.

Масс тайпара маневраш лелаю вашингтонски администрацие дунен общественни мнени харцахьа оагIорахьа лостаяр, революционни болам вIашагIбаккхар, низаш дIахо вIаштIехьдахара ха кхояр. Къулба-Малхбоален Азерча халкъий къаман-кортамукъален къовсама духьа ю атакаш чIоагIъяра керда бахьанаш лахар духьа. Советски наха деррига низаш тIадохийт вьетнамски халкъ хьаллацара, фронт ма могга чIоагIъяра. Индокитаерча США агрессивни политикана духьаларча къовсамхой мугIараш шердара.

Ерригача фронташка — тIема, политически, дипломатически хоадамболлаш дола гIулакхаш чакхдахарца, «Нян зан» яхача газето белгал ма даккхара, вьетнамски халкъо керда толамаш доахаргда, Августовски революце традицей, тахан а тIехьа яхаш йолча традицией ларде улл кхыча мехкий гIаьрахошта духьала леррагIа лоаттабу къовсам.

М. ИЛЬИНСКИЙ,
советско - вьетнамски доттагIала Общества центральни правлене член, Вьетнам хьаллоацача советски комитета член.

(АПН).

ВЕНГЕРСКИ АЛЮМИНИЙ

БУДАПЕШТ, 31 август. (ТАСС). Боксит — алюминиеви промышленноста бедал — Венгерски Халкъа Республика къаман рузкъа. Цу езача бедала запасаш дунен запасех 1,5—1,7 процент дIалоац ВНР-е. ДIададахача шера боксита 2 млн. тонн а яьккха, дунен тIа из бедал яккхара бархIагIча моттиге яьлар Венгри.

Мехка бедал йоаха промышленность дегIаахара нийсса дукхагIа йоах алюмини а. Соахка 450 эзар тонн глинозема, 65,5 эзар тонн алюмине, 75 эзар тонн гаргга алюминиеви ахфабрикатий яьхар ВНР-е.

ТIа-тIа дукхагIа хул венгерски глиноземеи алюминеи экспорт. 1970 шера глинозема экспорт 330 эзар тоннага дIакхоачаш яр, хIаьта алюмини 40 эзар тонн совгIа, алюминиеви ахфабрикаташ 50 эзар тонн гаргга хилар.

Венгерски экономика цу даькъа хьалхашка доккхий декхараш латт дIахорча пхе шера (1971 — 1975 шш.). ХIанз хьалъеш латта низ боли завод болх бе йолаялийтачул тIехьагIа мехка йоаккхаш йола глинозем 480 эзар тоннага кхоачаш дукхагIа хургья. Пятилетка чакхйоалаш ВНР йоаккха боксит 3 млн. тоннага кхоачаш дукхагIа хургья, хIаьта бахача наькъа хIара сага сих лоархIаш йоаккхаш йола алюмини 1970 шера хиннача 10 килограммагара 1975 шера 30 килограммага кхоачаш дукхагIа хургда.

«ИНКУЛУЛЕКО»—ИЗ Я «КОРТАМУКЪАЛЕ»

Араяьннай Къулбехьен — Африкански коммунистически парте (ЮАКП) газета эггара хьалхара номер, «Инкулулеко» («Кортамукъал») аьнна цIи тиллай цох — иштта цIи йолаш дар 30-ча шерашка арадувлаш хинна къулбехьен — африкански коммунистий газет а. Цунах хоам беш «Морнинг стар» яхача английски коммунистически газето язду апартеиден расизман цитадель йолча хан - ханнахьа арадувргдолаш къайлагIара газет кепадетта доладаьд ЮАР коммунисташа.

1921 шера хьахинна Къулбехьен — Африка коммунистически парти ЮАР расистски Iаьдало «коммунизм дIаяьккхарах» дола закон арадаьккхачул тIехьагIа ткъаь шера гаргга хана къовсам къайлагIа лоаттабанза баргбоаьача этта я. Мехка коммунистий хьакъехьа ерригача прогрессивни элементашта а духьал эггара къизагIча террора режим оттаяй. Баьда е набахтенаша а е фашистски террора а доxаданзар Къулбехьен Африка коммунистий денал. КъайлагIа хиланза яргйоацача хьал тIа а йолаш, парти дIахо йода капитала, реакцена, колониализмана духьал ЮАР прогрессивни низаша лоаттабеча къовсама хьалха латташ.

Къулбехьен Африка коммунистий газет юхахьахиларах йола решени фактически тIайийцар 1970 шера ЮАКП ЦК пленуме пропаганда вIаштIехьъяккхарах йолча резолюце тIа. Газет арадаккха доладир ЮАКП къовсам лоаттабу шовзткъе итт шу дизар белгалдоаккхаш хиннача деношка. «Вай дахача кердача хьалашка,— йоах «Инкулулеко» эггара хьалхарча номера передовой статья тIа, — керттерадар — из чIоагIа йола организаци хилар да. Газет — из организатор да. Цу революционния органа гонахьа кхотадала деза кортамукъален болхлойи болама деррига низаш.

ЮАКП партийни газет хьадар хьалоагIа цу парте Программа тIа оттадаьча декхараш тIара, цу тIа аьннад Къулбехьен Африка коммунистически парте къовсам лоаттабу, къам мукъадаккхара вIашагIкхийтта фронт хьаяра тIехьа. Из гIерт низ — Iоткъам тIалатта халкъа деррига низаши классаши къаман — демократически революценеи кIайбарий доал дIадаккхаран тIехьа лоаттабеча къовсама гIовттадеь».

Из гIулакх кхоачашдара кIезига лоархIам болаш дац «Инкулулеко» — Къулбехьен Африка коммунистий газет.

В. СНЕГОВСКИЙ,
(ТАСС).

Ставропольски край. Предгорни района «Пролетарская воля» яхача колхоза правлене а парткомо а чIоагIа йоаккхо ю берий. Дукха ха йоацаш централни усадьбе хьалъяь а яьнна болх бе йолаеннай школеи берий беши. Керда здanеш вай ханарча хьалаша дIамадеххара кийчъяь я.

СУРТА ТIА: сакъердаме я берашта кердача берий беша.

К. ТАРУСОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

Спорта хоамаш

Респотребсоюза Грозненски производственни комбината грузчик вола Минкаилов Эпти укх шера августе хьийхар «ДоттагIал» яхача халкъашта юкъерча турнире дакъа лацара кийчо е Ерригсоюзни хьехара - тренировочни сборашка. Из турнир хилар 22 августе денз 24 августе кхаччалца 1954—1955 шерашка баьча кхувш боагIарашта юкъе. Яхьашка дакъа лоацаш хилар Болгаре, ГДР, Польша, МНР, Чехословаке, кхыча социалистически мехкий командаш. Цу яхьашка тIехдика толам баьккхар вай мехкахочо Минкаилова. Ший дозал долча (75 килограмм) берригача спортсменел кот а ваьнна, дошо медаль яьккхар цо.

* * *

22 августе денз 24 августе кхаччалца Куба столице, Гаване, хилар ший лоIамегIа кIалтохаргах латара «ДоттагIал» яха социалистически мехкий командашта юкъера турнир. Вай мехка командана юкъевахавар цIи хеза вола спортсмен Хасимиков Салман. Салмана а «ДоттагIал» яхача турнира чемпиона цIи яьккхар ший дозал долча спортсменашта юкъе.

* * *

Махачкале вIаштта кхаь дийнахь хилар пхезза дунен чемпион хиннача, нийсазза СССР чемпион хиннача спорта заслуженни мастера Алиев Iаьлий сийна йола кIалтохарах ший лоIамагIа латара яхьаш. Цу яхьашка дакъа лоацаш хилар иштта вай вежарашха йолча республикай, ГДР, Польша, Румыне спортсменаш а. ХIаьта турнире дакъа лоацаш бар 130 спортсмен. Цу спортсменашта юкъе бар Нохч-ГIалгIай, Къилбаседа-ХIирий, Дагестански АССР, Армене кIалтохаргах летараш а.

Кхаь дийнахьара яхьий итогаш яро хьахьекхар юрташкарча спортсменашта юкъе низ, талант дараш а дукха хилар. Къаьстта белгалбаьлар Хасавюртарча педагогически училища дешархо, нохчо В. Ахмедов. Ялхазза летар из, хIаьта ялхаззе котваьлар. Эггара дайгIа дозал долча спортсменашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар цо. Легчайши дозал долчарна юкъе толам баьккхар Е. Буту — Румыне спортсмена, ахдайга дозал долчарна юкъе — г. Казанерча Р. Хасанова, дайга дозал долчарех — Г. Аджиева (Дагестан). ШоллагIа юкъара дозал долча спортсменех — Х. Магомедова (Дагестан).

Ахдеза дозал долча кIалтохаргах латарашта юкъе хинна яхьашка финале ваьлар вай республикера ши спортсмен Тангиев Адам, М. Ужахов, хIаьта иштта Къилбаседа-ХIирийчен спортсмен Р. Джусоев. Яхьашка дикагIа толам баьккхача А. Тангиевна елар хьалхара моттиг, шоллагIеи кхоалагIеи моттигаш кхаьчар М. Ужаховнеи, Р. Джусоевнеи.

Командни хьалхара моттиг Дагестански спортсменаша яьккхар.

Турнире хьоашалгIа хьийха хилар РСФСР халкъа артист Эсембаев Махьмуд.

* * *

Ставрополера цIаккхаьчаб низ бола вай кагийнах. 26 августе денз диъ дийнахьа 1954 — 1955 шерашка баьча кхувш боагIарашта юкъера Россе къулбехьен зональни яхьаш хилар езача атлетиках. Вай командана хьалхара моттиг яккхарах (76 очко) кубоки дхьоалагIча лагIан дипломи елар. Призовой вож ши моттиг Ростовски, Краснодарски командашка кхаьчар. Вай командашарча спортсменаша А. Китаева (юкъера дозал), С. Косова (ахдеза дозал) чемпиона цIераш яьхар, хIаьта А. Дикаевах (ах юкъера дозал (В. Петросяках) деза дозал) дото призераш хилар.

* * *

Дийтта дийнахь хилар Грозненски шахматни клубе бIаргашдайнарий Ерригроссийски общества Нохч-ГIалгIай правлене халкъашта юкъерча шашкаех ловзарз хьалхара моттиг яккхара яхьаш.

Эггара дикагIа толам баьккхар цхьоалагIа разряд йолча Г. Саакова. Инийттанех итт очко а яьккха, чемпиона цIии спорта мастералла кандидата цIии яьккхар цо.

Иштта дика толам баьккхаб чемпионал ах очко мара тIехьа ца висача В. Чирикова. Цо а кхоачашйир спорта мастералла кандидата норма. КхоалагIча моттиге ва цу тайпарча яхьашка эггара хьалха дакъа лоацаш хинна В. Рыжибов. Цун нийс очко я.

КАЛУГА — 600 ШУ
СУРТАШ ТIА (лохехьа): театральни майда, аьттехьа — К. Э. Циолковске памятник.

П. Маслова сурташ.
ТАСС фотохроника.

КОГ ЧIОАГIАГIА ЛОВЗА МАРШЕ

1972 шера 19 мае 50 шу дуз В. И. Ленина цIерагIча Ерригсоюзни пионерски организацие. Цу йоккхача событена баха боагIача тайпара накъабахара тIахьехаш пионерашка кхайкарал даьд ВЛКСМ XVI съездо. Шоай вожате — комсомоло баьча тIахьехама жоп луш тха районера ерригга дружинаш (4869 пионер) «Даим кийча да!» яхача Ерригсоюзни марша юкъеяхай. В. И. Ленина цIерагIча Ерригсоюзни пионерски организаце Нохч-ГIалгIай областной Совета бюрос «Даим кийча да!» яхача Ерригсоюзни марша хьалхарча шера правофланговий лаьрхIай № 1 йолча юкъерча школа А. Матросова цIерагIйола пионерски дружина, № 6 йолча юкъерча школа Н. Гастелло цIерагIйола пионерски дружина.

«Даим кийча да!» яхача марше дакъа лаьцар ерригача пионерски отрядаша. Царех дукххачар чIоагIа сакъердаме мероприятеш чакхъяьхай. 7 «б» классо отрядни вожатеца Л. Ф. Поздняковайца цхьана чIоагIа гIадбахе кийчйора къаьст-къаьста разделаш: «Дунен халкъашта юкъера хьал», «Керда тайпа саг хьалхевар», царех лаьца выводаш йир. Ленина орден лелаеча 1-ча мехкдаьтта промысла нов. Нозадзе кулгалдеча коммунистически къахьегама бригаде хилар отряд. Бераша чIоагIа уйла тIаяхийта ладувгIар бригада квартальни шереи планаш кхоачаш а тIеххоачаш а ярах, вай хана мехкдаьтта лоархIамах лаьца мастера баьча хоамага. Бригаде бераша зизаш дIадеIар. Школе отрядни сбор йир бераша укх темах лаьца: «В. И. Ленин ваь 101 шу дизар». Цига воалавир персональни пенсионер А. М. Мамилов. Цо берашта дийцар шийна Ильича соратникаш Серго Орджоникидзе, Ной Буачидзе, К. Е. Ворошилов Кавказе бIаргабайна хиларах.

«Зарница» яхача тIема-спортивни ловзара юкъеяхай дружина. 28 тонн тиша аьшк гулдаьд пионераша. Дружина сбораш а хиннай. ЧIоагIа сакъердаме чакхъяьлар Советски Эскара денна хетаяь «Строевой илле» сбор, кхыдараш.

Дукха да, пионерий хоза гIулакхаш. Пионераша «Кавказ» колхоза доккха новкъостал даьд ялаташ чуэцара. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннараш бахаш йола улицаш тIачIоагIъяьй пионерашта, берашта бицлац уж.

Фольклор, гербареш гулъяьй пионераша. Письмош дIа-хьа а кхухьийташ бувзам лоаттабу ГДР, Польша, Чехословаки, Болгари пионерашца. Школе вIашагI а елла, пионерка Лобозюк Любай кулгалца болх беш я интернациональни доттагIала клуб, интернациональни доттагIала уголок яьй. Бераша письмошка гIолла бувзам лоаттабу вай Даьхен кхыча союзни республикай пионерашца, цар акхарна значокаш, письмош, альбомаш кхухьийт.

№ 1 йолча юкъерча школа пионераша новкъостал ду шоай зIамагIа болча новкъосташта — октябряташта. Беседаш яьй: «Малаш ба октябряташ», «Октябряташ — Ильича берий бераш», я. кх. дI. Берригa октябрятски болх «Оаха хьалъю город Октябрятск» яхаш лозунг а делаш бора. Город Октябрятске я бераша говзал (топпарах хIамаш е, хьамчаца хIамаш вIашагIлетае, хIамаш тега) Iомаеш хинна мастерий переулок а, лоаллахарча республикай октябрятай вахар миштад, уж фу деш ба, цар малагIа иллеш доах, халхараш ду, ловзараш ду, книжкаш деш, царна малагIа фаьлгаш деза ховш хинна «Вежарий Октябрятски» майда а я. Цигача дир бераша «Массе республикера октябряташ — чIоагIа барт тайна бераш» яха утренник а. «Докторий» переулке октябряташ хьежар доктора Нехворайка репепташка.

А. Матросова цIерагIча пионерски дружина дукха я сакъердаме мероприятеш. Духдувлаш латт дружинера вахар.

Цуйца цхьана са безам ба марш чакхйоаккхача дукхха кхоачамбоацараш а хилар вожатешта, хьехархошта дIахайта. Цхьайолча, масала, № 5 йолча юкъерча школа, № 8, 14, 15 йолча бархIшера школай пионерски коллективашка кIезига кхетадаьд «Даим кийча да!» яхача марше лердхIараши цун декхараши. Моттигаш я отрядаш, маршруташ механически дIа-юха екъаш, хIаьта отрядаш маршруташка хьежжа ворхI звено а йий екъалущ. Цхьаболча вожатешта, классни кулгалхошта кхетама балха организаторашта хац маршера болх бера ханашка хьежжа, пионерски балха хьалда кхетам балара декхараши методаши белгалъе йиш хулийтача «Ориентир» яхача рекомендаценщеи программашеи нийс а беш, вIаштIехьбаккха. «Ориентир» яха программа лоархIаме документ да хьехархоштеи вожатештеи 1967 шера март бетта денз хьайоагIа из. Кхо шу кIезига ха яц. ХIаьта а, корабоагIаргба из бе-башха ца хеташ бола хьехархой а, кхыметтел школай кулгалхой а пионерски вожатеш а. Из да керттера педагогически идеяши программа рекомендацеши ца кхетаяр. Школай дукхача болхлоша хIанз а кхетадаьдац, «Ориентир» моллагIча тайпара школьникашца беча кхетама балха программа а йоацаш, берий самодеятельни организаце пионерашца беча балха лаьрхIа хьехархошта енна, Iилман ларда тIа бакъъяь рекомендацеш хилар. «Хьехархочун безам ба, чIоагIа безам ба керда школа хьалъе, цхьабакъда, цо кхетаде деза, берашца цхьанз мара шийга из дулургдоацилга. Пионерболамо Iалаьмате чIоагIа аттача доаккхаргда цун декхар», — яздаьд Н. К. Крупскаяс шовзткъе итт шу совгIа ха хьалхагIа. советски школа хIаьтта вIашагIйоллаш, хьалъеш лаьттача хана. Уж дешаш лоархIаме да хIанз а.

А. АЛИРОЕВ,
МалгIабяка горОНО инспектор.

СЕНТЯБРЕРА ХАОТТАМ

Укх шера СССР Гидрометцентро беча хоамагIа, бетта юкъера лаьрхIача фегара температура 18—20 градус (боарамел 1—2 градус лакхагIа) хила мег. Хьалхарча ткъаь дийнахь бийсашкара температура хуацалуш хургья 6—11 градусагара 11—16 градусага кхоачаш, деношка 25—30, лоаман районашка 20—25 градус хургья. ДиълагIча кIиранна бийсашка температура лохъяла мег 3 градус йIовхалгара 8 градус йIовхалга кхоачаш (йийкхача тIагIоллара лаьттах гIор а еш), деношка 20—25, лоаман районашка 15—20 градус йIовхал йолаш хила тарлу.

Бетта хула йозчаш 30—50 миллиметр, цхьацайолча моттигашка 60—70 миллиметр — боарамга кхоачаш хургья.

Хьалхарча ткъаь дийнахь кIезиг-дукха морхаш а йолаш, екъа хургья, цхьацадолча деношка юкъ-юкъе догIаш а делхаргда, дй а къувкъаргда. Мух дукхагIча лаькъе малхбоалехьара хьекхаргба секунде 7—10, цкъаза 15—17 метр. чIоагIбеннача хана дом а гIеттабеш. ДиълагIча кIирагIа хувцалуш морхаш а йолаш, цхьацайолча моттигашка чIоагIа дй а къувкъаш догIа делхаргда. Бийсашкеи Iуйренашкеи юкъ-юкъе дохк хургда. ДукхагIча лаькъе къилбаседехьарен къилбаседа - малхбоалехьарен мух хьекхаргба секунде 7—10, цкъаза 15 метр чIоагIа.

* * *

Тахан республике гIоллей Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йочан а йоацаш, малхбоалехьара гIаьххьача боараме (секунде 5—10 метр) мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 23—28, Грозне 25—27 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени цхьан буси хувцалуш морхаш а йолаш, дукхагIча лаькъе йочан а йоацаш, хьадача лостамагIа боацаш гIаьхьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 11—16, деношка 23—28 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ХЬАЖА, ЛАДУВГIА

2 сентябрь
ТЕЛЕВИДЕНИ

17.50 — Передачай программа. 17.55 — Моаршал да хьога, школа! Репортаж. 18.05 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 18.25 — Киножурнал. 18.35 — Дунен юкъера обозрени. 18.45 — Керда дешара шу доладаларга. СССР-Министрий Советерча профтехобразоване госкомитета председатела Булгакова къамаьл. ЦТ. 19.00 — «Ха». Информационни программа. ЦТ 19.30 — «Советский спорт» яхача газета приз яккхарах йола хоккеях йола дунен юкъера турнир. Полуфинал. ЦТ. 21.45 — Передачай программа. 21.50 — «Тайные следы» яха художественни фильм. ШоллагIа сери.

РАДИО

6.30 — «Пятилетка къахьегама гуйре», яха юрта боахама болхлошта хетаяь передача (гIалгIай меттала). 6.50 — Хоамаш. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.40 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — КПСС XXIV съезда решенеш — вахаре» яха передача (нохчий меттала). 8.40 — Кабалевский. Скрипкаlеи оркестрай дола кхоалагIа концерт. 9.00 — Москва. 9.15 — Отчетно - хоржамий партийни собранера еш йола репортаж. 9.30— «Иллеца доттагIал леладечарна» яха концерт (нохчий меттала). 10.00 — Москва. 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — Боахама доал дара школа» яха передача (эрсий меттала). 16.30 — «Спортивни орбита тIа» яха передача (эрсий меттала). 16.50 — Ашараш. 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

3 сентябрь
ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Берашта дола фильм. 18.35 — Хьалхара звонок. (нохчий меттала). 18.45 — Киножурнал. 18.55 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай, эрсий меттала). 19.20 — Хоамаш. реклама. 19.25—Спортивни дневник. 19.35 — Шоана, эггара зIамагIдараш». 19.55 — Доакъар кийчдара — дукхагIа терко (гIалгIай меттала). 20.05 — Передачай программа. 20.10 — «Тайные следы», яха художественни фильм. КхоалагIа сери. 21.30 — Фильм-концерт.

РАДИО

6.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Мехкашкеи континенташкеи гIолла (гIалгIай меттала). 8.40 — «Парте пленаш—халкъа планаш» яха передача (нохчий меттала). 8.55 — Ашараш. 9.00— Москва. 9.15 — «Шоана, юртбоахама болхлой» яха концерт (гIалгIай меттала). 10.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Микрофона хьалхашка я Нохч - ГIалгIай телевиденеи радиои инструментальни ансамбль (нохчий меттала). 16.30 — «Ленина парте мугIарерчар» яха очерк. (гIалгIай меттала). 16.40 — Чеpсий-Балкхарой автономии республика 30 шу дизарга» (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бекктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни; культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05187. Заказ № 8526.